7336

Juli Vallmitjana

Montanyes blanques

Drama en quatre actes

Musica del mestre J. Cumellas i Ribó

Llibreria "L'Avenç" : Rambla Catalunya, 24
Barcelona, 1912

MONTANYES BLANQUES

Digitized by the Internet Archive
in 2015

https://archive.org/details/montanyesblanque554cume

JULI VALLMITJANA

Montanyes blanques

Drama en quatre actes

Musica del mestre J. Cumellas i Ribó

BARCELONA

Tip. "L'Avenç" : Rambla de Catalunya, 24

1912

Ningú podrà traduir, reimprimir ni representar aquesta obra sense permís de l'autor.

Està encarregada de cobrar els drets de representació la *Sociedad de Autores Españoles*.

Queda fet el dipòsit que marca la llei.

PERSONATGES

Floreia
Malena
Tomasa
Roser
Dolors
Maria
Joana
Doloretes
Celia
Lluisa
Caterina
Madrona
Pilar
Lei
Ferrer
Veranui
Pessic

Joan Amat
Manel de Cilia
Anton de Durro
Hereu Joan Amat
Perot
Llesp
Catoi
Pastor jove
Avi
Gollet
Narcís
Molsut
Ermitá 1r
Ermitá 2n
Erta
Jaume
Marc

Gent del poble de les valls pirenenques.—Pastors

L'acció 's desenrotlla a l'alta montanya del Pireneu català, confinant amb l'Aragó i la França, sobre la Vall d' Aran. Els vestits són de l'epoca actual,

677450

tenint en compte que ·ls vells portaran calça curta i els joves pantalons llargs.

En el tercer acte ·y ha ·l pelegrinatge de totes les comarques pirenenques, amb representacions de la Vall d'Ariège (França), Vall de Venasc i Ansó, Vall d'Aran i Valls de Bohí, etc., etc.

L'acció del tercer acte es en un paisatge de 2,500 metres d'altura.

Dreta : la de l'espectador.

Aquesta obra va representar-se per primera vegada a Barcelona, en el «Teatre Principal», el vespre del 9 de desembre de 1911, segons l'adjunt repartiment: *Floreia,* Sra. Xirgu; *Malena,* Sra. Rovira; *Tomasa,* Sra. Faura; *Roser,* Sra. Santolaria (J.); *Dolors,* senyora Guerra; *María,* Sra. Matas; *Joana,* Sra. Vendrell; *Doloretes,* Sra. Santolaria (P.); *Celia,* Sra. Ferrándiz; *Lluisa,* Sra. Guitart; *Caterina,* Sra. Soto; *Madrona,* Sra. Coy; *Pilar,* Sra. Balestroni; *Lei,* Sr. Ortín; *Ferrer,* Sr. Guitart; *Veranui,* Sr. Viñas; *Pessic,* Sr. Daroqui; *Joan Amat,* Sr. Ferrándiz; *Manel de Cilia,* Sr. Goula; *Anton de Durro,* Sr. Santolaria; *Hereu Joan Amat,* senyor Nolla; *Perot,* Sr. Capdevila (J.); *Llesp,* senyor Amorós; *Catoí,* Sr. Furquet; *Pastor jove,* Sr. Vives; *Avi,* Sr. Aymerich; *Gollet,* Sr. Capdevila (F.); *Narcís,* senyor Sirvent; *Molsut,* Sr. Aymerich; *Ermità 1r,* senyor Vilallonga; *Ermità 2n,* Sr. Ferrándiz (J.); *Erta,* senyor Giménez; *Jáume,* Sr. Vives (J.); *Marc,* senyor Gibert.

Direcció : ENRIC GIMÉNEZ

ACTE PRIMER

Al fons hi ha una iglesia romanica que ocupa fins a la meitat de l'escena. Desde l'absis, a la dreta, hi ha el fossar, amb dos corpulents xiprers que vénen més endavant.

Desde l'iglesia, a segona caixa, hi ha un cercat de pedres; i a l'enfront un petit rastell de fusta que deixa veure l'interior del fossar, on se destaca una creu en posició inclinada. A travers del fossar i dels xiprers se destaca la blancor de la neu de les montanyes pirenenques.

Desde l'iglesia fins a primer terme l'escena forma una plaça.

A la dreta pot haver-hi un tronc d'arbre que serveixi per seure-hi.

A l'esquerra algunes soques i un avet per ajudar a construir un rompiment.

Es l'iglesia rectoral d'un poble a 1,700 metres d'altura : podria ser la celebre iglesia de Tahull.

ESCENA I

JOAN AMAT, MANEL DE CILIA, ANTON DE DURRO, DOLORS, MARIA I JOANA

(*Les tres dònes estan assegudes a la dreta. Anton també assegut. Els altres dos drets. Han de formar un bon agrupament.*)

JOAN AMAT. — I vós, dòna, que ·y sabeu?

DOLORS. — Jo pla, prou que ·u sé. Aquesta si que enraona per veus volanderes.

MARIA. — Jo?

DOLORS. — Sí, tu.

JOAN AMAT. — I doncs per què ·n parleu aixit com si fos cosa vostra?

DOLORS. — Perquè es lo mateix. Es per un igol.

JOANA. — Mai tant : bona diferencia *nya.*

DOLORS. — Donques no... perquè, quan va morir sa mare, el nostre va anar amb el retó a ajudar-la a bon morir, i va dir-li a mon home : «— Ja

veus lo sord que es : això ·l té atontit : mira tu, Joan, per les mocetes, que, conduïdes pel poc seny de son pare, Déu sab lo que podria succeir-los. »

JOANA. — Això va dir l'avia ?

DOLORS. — Aixit, tal com vos ho dic.

MANEL. — Si ell està atontit : que ·u diga esto.

ANTON. — Mal llavei !... que per a cobrar els jònecs em creeva que hauriem tingut d'escriure papers.

DOLORS. — Mala anyada d'herbes !

ANTON. — Males ganes de complir ! que jo crec que fins li plauria dar la moceta al Veranui, al descastat usurer, al llop de la vall ; que, si jo ·l trobi als espadats de Zopeira, el tiri al riu : que l'aigua ·l cap-giri, que les roques li esclafin el cap, que jo crec que amb la seva sangota emmatzinaria les truites com si fos una crocada. Son pare ja morí de mala mort. Li esclafaren el cap entre pedra i pedra.

(Al fons, davant de l'iglesia, hi ha en Jaume i en Marc amb una colla de joves que juguen a bitlles, fent-les caure amb una bola de fusta. Ells s'entretenen ben indiferents a la conversa dels personatges de primer

terme. Faran algun que altre crit per a que descrigui bé l'animació del jòc. Hi haurà homens que s'ho miraran. Tot plegat ha de tenir armonia. Tots els moviments han de ser apesarats perquè tingui ·l caracter de la gent del Pireneu.)

MANEL. — Que es extrany que sent festa no hagi vingut encara!

ANTON. — No, no cridis el mal temps, que bé prou que vindrà. Pots pensar que per aquesta diada algun o altre ·n té a punt de caure.

DOLORS. — Tant mateix en dieu massa.

ANTON. — Per més que n'hi afegeixis encara n'hi hauria poc per arribar a la mesura.

JOANA. — Mai tant, Anton.

ANTON. — Fèu que us caigui a casa, Joana : ja ·u sabreu.

JOANA. — Ai, no ·u digues, això!... Déu ens en gord!

ESCENA II

MATEIXOS, PESSIC

(*per l'esquerra amb caminar apesarat*)

MANEL. — Hola, Pessic!... Quin temps fa pel port?

PESSIC. — Molta venturia.

JOANA. — I d'herba?

PESSIC. — D'herba rai! tanta que 'n vulguin. Ei!... eh!... eh!... (*Riu com un cretí.*) A... a... la Maria, quin rompent saca... ah!... ah!...

JOAN AMAT. — Mira, el Pessic ja t'ha vist.

MANEL. — Mireu, el pastor : ja sent la festa.

PESSIC. — Ah!... ah!... el Ton va per feina, i tu que l'ajudes.

MARIA. — Calleu, pastor... calleu, que tota m'enrogiu.

PESSIC. — Ai, la moçarda! Quatre dies que anaves per terra com un corderet, i té, ja té cotre criatures i la que vé.

MARIA. — Au!... au!... pastor!... rieu-vos de la vostra dòna.

PESSIC. — Tu arrai, que no necessites aigua de corona! Tu pots batejar-la amb aigua beneïda. On es aquell moçardó que aquest any es majoral?

MARIA. — Em creeva que ereu vós, el majoral.

PESSIC. — Mai tant; però quan era jovenot havia estat dels més serenys. Avui, si estic una mica alegroi, es perquè es la festa; però no n'estic gaire, de content.

DOLORS. — I això! que heu renyit amb la Jaumota?

Pessic. — Ca!... no tenim temps, de renyir. No més la vei quan me porten el pa. Ca!... Es que l'onso m'ha esboçinat sis ovelles de les que sacaven millor rompent.

Manel. — On ereu?

Pessic. — Dessota ·l tarter de Como-lo-forno! Mai ho pots saber, on clavarà sarpada. Ha vingut fins a tocar a la mateixa pleta... Els goços nyepien... Jo no ·m creeva que s'hagués apropat tant.

Anton. — Escolta, Pessic : i, del teu germà, no se n'ha sabut res més, oi?

Pessic (*emocionat*). — Res més.

Dolors. — Sí que es estrany!

Maria. — I tant!

Joan Amat. — No s'explica.

Maria. — Devia caure d'alguna llastra.

Pessic. — M'hî tornat boig no més de buscar-lo.

Joana. — Alguna bestiota... vet-aquí... No ha estat ell el primer.

Pessic. — Per mi que ·l va matar la lluna.

Maria. — La lluna?

Dolors. — I ara?

Joana. — Com?

Pessic. — No ·us en rieu, no, que jo l'hî vista

baixar a l'estany negre. Ja sabeu que ·y han dies que s'hi veuen els estels!... Jo juri que de nits hi vai veure baixar la lluna... Vareig cridar al meu germà... dormia com un rull... Es despertà; i quan li vai dir : «— Mira la lluna dintre l'estany», va quedar-se aixit com esglaiat... I jo, d'esporuguit, em vareig gitar, tapant-me amb el pellaç.

MANEL. — ¿Que no s'hi pot veure, a dintre l'estany?

DOLORS. — I tal!

ANTON. — Per això.

PESSIC. — No. Aixit ja no ·ns hauria espantat, perquè ja l'hauriem vista altres nits... Però espereu-vos... que al cap de tres nits sento les pedres del tarter de damunt de les llastres de la morta, que totes es removien amb gran farum de sofre. Obre ·ls ulls, i la lluna altre cop dintre l'estany. Cride a mon germà, i te ·l vei que corria montanya avall saltant com un isart. Els goços nyepiren darrera d'ell i ja no l'hî vist més.

JOANA. — Es devia estimbar.

MANEL. — No ·n pot ser d'altra.

PESSIC. — Ca! (*Ploricós.*) Per mi que va anar a parar a l'estany, allí, amb la lluna!

DOLORS. — Sabs que es, això?

PESSIC. — Que sé jo, mestressa!

DOLORS. — Potser el castic d'una malifeta.

ANTON. — Devegades...

PESSIC. — Doncs no!... ho sentiu?... doncs no! Perquè ell no n'havia feta cap... ho sentiu?... I no me ·n parleu mai... perquè... malvinatge!... No me ·n parleu mai!

DOLORS. — Bé, bé: no ·y penseu. Avui es festa, i podreu menjar força carn.

PESSIC. — I beure força vi. No me ·n parleu mai!

MANEL. — No, Pessic: no pas per amargar-te.

ANTON. — Això de cap manera.

JOAN AMAT. — No. I ara!

(*Se senten les campanes. Els joves paren de jugar i ·s veuen colles d'homens i dònes que van entrant a l'iglesia.*)

MANEL. — Em sembla que fan l'ultim repic!

DOLORS. — Anem, Maria... Comencem a acostâ-ns-hi.

JOANA (*s'esforça per aixecar-se.*) — Espereu-me un poc, que quan m'hai assentat em costa molt d'aixecar-me.

PESSIC. — Que no volen fer bondat, aquestes cames?

JOANA. — Sa! aixit, aixit! La tardor m'aclapara molt més!

DOLORS. — Au! arrepenja-t amb mi.

(*Descompost el grupo. Joan Amat, Manel de Cilia, Anton de Durro, se confonen amb els joves del fons.*)

JAUME. — Què ·y ha, pastor?

PESSIC. — He vingut a la festa. Qui ha guanyat?

JAUME. — Nosaltres més de vuit partides.

MARC. — Perquè les plantaven estretes.

JAUME. — Siga com vulgui hem guanyat un porró de vi!

PESSIC. — Per tots?

JOVES. — Ca!... per cap!

JOANA. — Déu meu! aquest dolor!...

DOLORS. — Ja ·us planyem, ja: oi?

MARIA. — Tant com volgueu i molt més.

DOLORS. — Podeu estar contenta, enguany: vostre fill es majoral.

JOANA. — L'alegria d'ell fa entristir-me.

MARIA. — I això?

DOLORS. — Com diantre?

JOANA. — Penso amb el nostre temps de joventut. Tot se perd.

Dolors. — A fe que fins nosaltres tampoc tindriem aquell delit si ·y tornavem.

Joana. — Prou, si tinguessem la mateixa joventut.

(*Mutis per l'iglesia.*)

ESCENA III

LEI, PEROT I LLESP

(*No tots han entrat a l'iglesia : hi ha algun que altre agrupament. Aquests tres entren per la dreta, tot conversant, i s'aturen.*)

Perot. — L'hereu de Joan Amat la vol treure al ball pla.

Llesp. — Aixit, tal com aquest ho diu, ha dit ell que ·u faria.

Lei. — Si jo tingués la sang de corder, prou.

Perot. — Jo no crec que arribés a fer-ho. Això ·u fa per vantar-se.

Llesp. — Ja ·u sab ella : oi?

Lei. — Prou, que ·u sab! Però la Malena, que sembla l'esperit del diable, tot ho embulla. Tot justament ara que som a la festa, per culpa d'ella

estem enfadats. Però no perquè no ballés amb mi, al contrari : jo crec que si no la treia 's moriria del disgust; però com que es tant sofer-ta...

PEROT. — I donques què remena aquell?

LEI. — Perquè la Malena li ha fet dir, vol que jo la tregui an ella.

PEROT. — A qui? a la Malena?

LEI. — Tal com ho sents.

PEROT. — Mireu que es rebeca, aquesta moçota! Et recordes quan varem rondar-les?... Es creeva que no més anava per ella; i quan tu vares cantar a la Floreia va tancar-ho tot per no sentir-nos.

LLESP. — Es que ella, per dissimular, fa cara al traginer de la Candia, però està per en Lei.

LEI. — Per mi?

LLESP. — Sí, per tu, per tu; que ben pintat ho porta a la cara quan te mira.

LEI. — Abans de que entrem a ofici tenim de parlar-hi. Jo primer escometré a la Malena, i tu entretant li dius a la Floreia que m'esperi.

LLESP. — Jo prou ho faré; però, davant de tota la gentota del poble, an ella no li serà gaire grat : m'ho sembla, Lei.

(*Mentrestant van entrant noies a l'iglesia, de dugues en dugues i de tres en tres.*)

PEROT. — Entreu, mocetes. Apa, tu, noia que vas cofoia!

NOIES. — Prou, que ·y entrarem. El teu permís esperem!... Ah!... ah!... (*Rient.*)

LEI. — Ja ·y podeu entrar. De permís no n'heu de demanar.

PEROT. — Aixit ha estat bé.

(*Totes riuen. Van passant homes vells.*)

LLESP. — Ja vénen.

PEROT. — Jo parlaré amb el vell.

ESCENA IV

MATEIXOS, FLOREIA, MALENA I FERRER

(*Entren per la dreta: les noies al davant i el seu pare unes passes més endarrera. Estan ells en tal disposició, que en Perot pot ser el primer de parlar amb en Ferrer.*)

PEROT. — Vós, lo Ferrer: d'on eixiu, tant ben arreglat? Com se coneix que es la festa!

FERRER. — Hola, Llesp! (*Al Perot.*) ¿Com te va la dalla?

LEI. — (Malena: deixa entrar al teu pare, primer.)

LLESP. — (Atura-t un xic, Floreia.)

PEROT. — Talla tant, que l'herba s'hi aplana de tant gust que ·y troba.

FERRER. — Té un tremp que partiria un roc sense esmuçar-se.

(*Les dugues parelles enraonen.*)

PEROT. — Ja ·u crec! Que no entreu? Amb el drinc que fa quan l'esmolo, ja diu ella mateixa lo toçuda que es.

(*En Ferrer fa mutis per l'iglesia.*)

LLESP. — Jo ja t'ho he dit: es en Lei; però com que tu ja sabs la Malena com es...

MALENA. — Ah!... tu, Lei!... Si no ·m treus a ballar no pensis pas acostar-te mai més a nostra casa.

PEROT. — Però... sents, Floreia, ta germana?

FLOREIA. — Malena: jo al teu lloc em sentiria més joiosa de la bona voluntat que d'altra cosa pregada.

MALENA. — No havia vist mai que la germana petita volgués ensenyar a la gran. Calla, tu.

(*Floreia, avergonyida, se retira.*)

LEI. — Floreia, Floreia, no t'enfadis : es amb mi que ballaras.

FLOREIA. — No, no : vés amb la Malena, ja que ella t'ho demana.

PEROT. — Ja ballaras amb mi, Malena.

MALENA. — Amb tu tant se me ·n dóna. Fossis majoral!...

LLESP. — Amb mi, doncs.

LEI. — No vui que me ·n parlis més : mira que m'hi jugo la vida.

MALENA. — Floreia, què fas? Apa, entrem a l'iglesia.

PEROT. — Sí, entreu que ja són a més de mig ofici.

MALENA. — I, vosaltres?...

LEI. — Entrem-hi.

(*Tots fan mutis per l'iglesia.*)

ESCENA V

VERANUI I CATOI

(*Se sent una mica la ramor dels resos a l'iglesia.*)

VERANUI (*entra per l'esquerra i s'apoia a l'espatlla d'en Catoi*). — Tant que m'has fet correr!

CATOI. — Es que jo senti ·l delit de la festa.

VERANUI. — I per això m'has cansat?

CATOI. — No : ho feia per arribar abans de que entressin a ofici.

VERANUI. — Sí, prou!

CATOI. — Fa un quant temps que jo crec que esteu mig baldat.

VERANUI. — Però... què dius ara?

CATOI. — Tal com ho veig. Si no ·us moveu del camí! Quan vós per cobrar no teniu dalit...

VERANUI. — Calla, mal parlat, calla... que jo també vei que tu ·t tornes no sé com! Escolta... Vols dir que pagarà?

CATOI. — Calleu!... Em sembla que eleven a Déu! (*Traient-se la gorra, fa ·l senyal de la creu, mig agenollat.*)

VERANUI. — Contesta-m, si vols!

CATOI. — Què dieu?

VERANUI. — Mala...! Et pregunto si pagarà! Lo que ·t sembli.

CATOI. — Gran mal vos farà que no pagui! que dèu vegades val, el troç de terra i la casa, a lo que li vareu deixar!

VERANUI. — Per això temi... que més m'estimi que no pagui.

CATOI. — Entrem al santament. Deixeu-ho estar, això, ara.

VERANUI. — Ja hem anat a missa matinal.

CATOI. — Doncs es de mal veure estar-se ara aquí.

VERANUI. — Que m'importa, a mi, si no ·y ha fulla de segle ni gra d'ordi que no siguin meus?

CATOI. — Jo ·u dieva per mi i tot.

VERANUI.— Jovenalla! no més jovenalla! (Encara que la tinga de sarpar...)

CATOI. — Però què diantre ·us dieu, tot sol? Per mi que ·us torneu boi.

VERANUI. — No ·m torni boi. Són coses que jo pensi.

CATOI. — Doncs no ·y penseu tant, en vostres diners; que, si no, fareu una fi com la de vostre pare.

VERANUI. — Calla, tu, calla, que ja sé lo que ·m toca fer. No tindré compassió de ningú.

CATOI. — Fins me fèu por. Em sembla que vós mateix poseu el vostre cap damunt d'una altra pedra per a que ·us l'esclafin com an ell.

VERANUI. — Què dius!... eh?... què dius?... Ja sabs qui só jo, per a que ·m parlis aixit? Mala brufada t'arreplegui en mig del port!

CATOI. — Sí, sí: maleïu... Més de lo que ·u sou vós...

VERANUI. — Jo?

CATOI. — Sí, vós! Si sou l'home més maleït de la montanya!

VERANUI. — Calla, desagraït, que no vui que ningú ·t senti! Ja no te ·l menjaras més, el meu pa!

CATOI. — No, perquè jo aquí ·us deixi. Ja vei com cau la pedra damunt del vostre cap... igol que ·l vellot! Ja torni a ser al poble. No ·y vindré mai més, amb vós. Mala mort!... Quedeu-vos amb la vostra fam de diners! Au!... amb el diable!... Mala mort vos dongui!

VERANUI. — Calla, que ara sí que eleven a Déu!

(*Se sent una campaneta molt allunyada. Veranui s'agenolla.*)

CATOI. — Ca! no t'agenollis... (*Li dóna una empenta.*) que Déu ja es a terra per tu. Has fet tard... Mala mort!... Mala mort!...

(*Mutis dreta.*)

ESCENA VI

VERANUI, JOAN AMAT I MANEL DE CILIA

(*Va sortint gent de l'iglesia.*)

VERANUI (*afligidissim*). — Joan! Joan!

JOAN AMAT (*que surt de l'iglesia junt amb els altres i

que, al dar-se compte que en Veranui està abatut, s'apropa dient:) — Mala gota de Veranui!... Què ·y fèu, aquí al sol?

VERANUI. — Aquell malcastat d'Areny...

JOAN AMAT. — Qui! el vostre moço?

VERANUI. — El que m'ajudava per als meus assumptes.

MANEL. — El fill de l'usurer...

JOAN AMAT. — Però... com diantre!...

(*L'han aixecat i l'asseuen a l'esquerra.*)

VERANUI. — Quimeres, enveges... vet-aquí.

JOAN AMAT. — I on es, ara?

VERANUI. — Ha fugit. Diu que ja no ·m vol acompanyar més.

MANEL. — Tot-hom vos deixa, a vós : no sé què diantre teniu.

VERANUI. — Que no ·m deixi robar! vet-aquí! On es el Ferrer? L'heu vist?

JOAN AMAT. — Es a l'iglesia : ara sortirà.

(*Va sortint la gent, i ·s queda a la plaça, sobre tot a dintre ·l claustre que formen les arcades de l'iglesia.*)

VERANUI. — Vés, cridal tu, Manel de Cilia.

MANEL. — No cal : ara sortirà tot-hom.

JOAN AMAT. — ¿No ·us fèu content, de veure tanta festa?

VERANUI. — Jo pla.

MANEL.—Es veritat, Veranui, que ·us voleu casar?

JOAN AMAT. — Fèu-ho amb noia maca.

VERANUI (*reganyós.*) — No fèu tabola, au!...

ESCENA VII

MATEIXOS, FERRER I MALENA, QUE SURTEN DE L'IGLESIA

JOAN AMAT.—Ferrer! Ferrer! Mireu lo Veranui!

FERRER. — Però... què dieu, ara?... Vós, aquí?

MALENA. — Què teniu, Veranui? Fèu mal semblant.

MANEL. — S'ha enquimerat amb el Catoi...

VERANUI. — Anem a casa vostra, que aquí no ·y estic bé.

MALENA. — Sí, anem-hi, que jo tinc de tornar. (*Al Veranui li costa d'aixecar-se. Ella l'ajuda.*)

JOAN AMAT.—Gairebé ·us costa d'aixecar-vos.

VERANUI (*aixecant-se precipitadament*). — Teniu: quan vui no ·m manca dalit.

(*Ferrer, Veranui i Malena fan mutis per la dreta.*)

ESCENA VIII

ELS QUE QUEDEN

MANEL. — Aquesta Malena devegades es ben carinyosa! Has vist com l'ha ajudat a aixecar-lo?

JOAN AMAT. — Es feta a rauxes! Però quin diantre de malura té aquest home que estiga tant decaigut?

MANEL. — La fam del diner! En tant que ·n té, mai se ·n veu prou guarit. Sempre camina montanyes enllà desde l'Aragó a les Conques, i, segons diuen, fins dóna mal temps als plans de Beret; i gent de la nostra Vall, que ·l varen veure, van dir que ·l trobaren buscant els ponts de plata que ·ls aranesos varen fer a la font del Garona.

JOAN AMAT. — Déu ens gord, de tal fal·lera!

MANEL. — A son avi diuen que li venia, la riquesa, d'haver-se estat dèu anys, dia i nit, cercant arenes d'argent a la ribera de Sant Nicolau.

JOAN AMAT. — Vaia un delit!

MANEL. — Un altre ·n té de més gran.

ESCENA IX

MATEIXOS, LEI I PEROT

LEI (*sortint de l'iglesia, interrompent la conversa*). — Manel, Manel : avui vos toca ballar el ball de castanyoles.

MANEL. — Mai tant, que ja ha passat lo temps i ja no me ·n recordi.

JOAN AMAT. — Això vosaltres, els jovenots.

LEI. — Prou feina tenim a vigilar que no ·ns prenguin les mocetes.

JOAN AMAT. — Que poc t'estima, que tant tems!

MANEL. — Mira-te-les, que hermoses, com ixen de l'iglesia! Ja ·us esperen.

(*Les noies s'estan davant de l'iglesia.*)

ESCENA X

MATEIXOS, FLOREIA, DOLORS, JOANA, DOLORETES, MARIA I TOTES LES DEMÉS NOIES

LEI (*S'apropa a Floreia. Aquesta també s'hi atansa. Els demés formen agrupament*). — Floreia, com t'esperava!

FLOREIA. — No cridis.

LEI. — Que ·y fa si, després de tu, per a mi no ·y ha ningú més!

FLOREIA. — Vols dir, Lei?

LEI. — Tal com t'ho dic, Floreia, que jo t'estimi.

FLOREIA. — I ma germana?

LEI. — I què, ta germana? No ·t deixis nuar la vida per ella, que no la veig de bona llei!

FLOREIA. — Si jo crec que tu la vols.

LEI. — Jo? De cap manera: ni que fos hereva de tota la Vall.

FLOREIA. — Com me fa sofrir! Té un deliri extrany. Tant aviat em fa pensar que es bona com la veig dolenta, dolenta.

LEI. — Perquè ·u es.

FLOREIA. — No ·u digues.

LEI (*ab un to de misteri*). — Ja sabs qui ronda pel poble?

FLOREIA. — Qui?

LEI (*amb decisió*). — Veranui!

FLOREIA. — Veranui! Déu meu!... Què dèu volguei fer? Alguna malifeta porta.

LEI. — Però jo an ell no ·l temi gens! Es un altre, que ·m fa vigilar. No sabs qui es?

FLOREIA. — No, Lei!... ni m'ho digues! Ja sofreixo

prou. El desvari de casa... tot perdut... i tu encara...

LEI. — Doncs vui que ·u sapigues : l'hereu Joan Amat.

FLOREIA. — No, Lei meu... prou... no cridis, que ·t sentiran.

DOLORETES (*a Perot*). — I correreu les falles?

PEROT. — Encara que no sigui Sant Joan. Jo encendré una bona foguera per a que la llum entri per la teva finestra i t'hi vegis al ficar-te al llit, i aixit pensaras : «— Aquesta claror es el foc del Perot.»

ROSER. — Que sigui de teia ben seca.

PEROT. — Ben resinosa, que de cada regalim se n'ompli una samal.

CATERINA. — I ·t cremis les mans!

PEROT. — Ca!... no ·y fa res! Si ·l dolor de la cremada no serà tant fort com el patir d'amor.

(*Totes riuen l'acudit.*)

LEI. — Promet-m'ho.

FLOREIA. — Encara més promès, si fins t'ho hî jurat?

DOLORETES. — Vine, Floreia.

CELIA. — No ·n sent bon grat, d'estar amb nosaltres.

FLOREIA. — Sí, mocetes, sí : jo vui cantar, jo vui ballar amb vosaltres, que 'us estimi. Sou totes tant hermoses, que jo, al vostre costat, me trobi engalanada de les millors joies.

DOLORETES. — Mai tant, Floreia.

FLOREIA. — Tant i molt més.

ESCENA XI

MATEIXOS, LLESP, HEREU JOAN AMAT, JAUME I MARC

(Ara es un moment de molta animació a la plaça. Se sent un brogit d'alegria, i molt allunyat, perquè no desentoni, notes armonioses de la cobla; i formaran el quadro de conjunt tots els que intervinguin en l'obra, exceptuant Veranui, Ferrer, Malena i Pessic. No s'hi compten els demés personatges que figuren en els actes successius. Es en ple sol, però al fons rebrillaran les montanyes cobertes de neus perpetues, les quals relluiran amb gran esplendor. Arrencant d'aquest moment de confusió alegre, les noies a precs de Floreia, entonaran la següent cançó a veus soles sens cap acompanyament. I entretant els musics

van al seu lloc, que ·s disposarà en la pràctica de la col·locació de totes les figures. Del vestuari ja ·n parlarem apart.)

FLOREIA. — Canteu, vosaltres, mocetes; canteu una cançó.

DOLORETES. — I tu també, Floreia.

FLOREIA. — Jo? Ja sabeu que d'ençà que la mare morí no hi cantat més.

ROSER. — Apa, apa! que sigui de totes la culpa si ·u fem malament.

LEI. — Sí : una cançó.

CELIA. — No sé quina.

PEROT. — Sí, com les de pandero que canten per vall.

JOAN AMAT. — ¿Vols dir que aquest jovent té tanta alegria com teniem nosaltres?

ANTON. — Et recordes d'aquell any dels italians, que no corria més que or?... Quina festaça varem fer!

JOAN AMAT. — Prou que me ·n recordi!... I tu te ·n vares anar amb la dòna d'en...

ANTON. — Calla, calla!... Què anaves a dir? Sempre parlaries del mateix!

(*Les noies, en un costat de l'escena esquerra, canten la següent cançó.*)

CHOR «Veniu, veniu, joves;
veniu a ballâ:
vui ser la primera
d'eixir al ball pla

VEU Al meu majoral,
valent moçardó,
li he fet presentalla
d'un ric mocadô.

CHOR De què li has brodat?
d'argent o bé d'or?

VEU Amb seda tenyida
de sang del meu cor...

CHOR Veniu, veniu, joves;
veniu a ballâ
vui ser la primera
d'eixir al ball pla.»

(*Gran gatzara. Els musics se preparen. Crits de «— El majoral! El majoral!», i els musics toquen el ball pla a l'estil de l'alta montanya. En Lei treu a ballar a la Floreia. L'hereu Joan Amat descriu el seu enuig perquè ella ha acceptat, i diu al seu company:*)

HEREU AMAT. — Veus com hi ha anat? Però jo li faré amargar la festa per medi de la Ma-

lena, i ell no l'acabarà tant tranquil com l'ha començat.

Jaume. — Deixa-ls estar : es veu que ·s porten voluntat.

Hereu Amat. — Si ·m sento la cara enrogida! Les mirades de tots són fuetades que jo ·m senti. Vine.

Jaume. — Jo no : vés-hi tu sol.

Hereu Amat. — Abans me ·n vaig a buscar a Doloretes. (*Doloretes signa que no ·y vol anar.*) ¿Com pot ser que ·m diguis que no, sent la més lletja de tota la vall? Es veu que lo que ·t falta d'hermosa ·u tens d'orgull.

Doloretes. — No ·m deus tenir per tant malcarada que ·m vinguis a treure; però, lletja com só, m'estimi.

Hereu Amat. — Potser t'en recordaras!

Perot. — I amb mi, Doloretes?

Doloretes. — Tant sols per la teva bona voluntat, fóra pecat dir-te que no.

(*Hereu Amat, descrivint el seu enuig, fa mutis. Va a buscar la Malena i va seguint el ball.*)

Dolors. — Mireu, Joana, el vostre fill : la festa li ha tornat el delit.

JOANA. — Ja pots ben dir-ho, que la seva agilitat em donaria coratge per ballar.

MARIA. — Caram! si ·l dalit que sobra als joves pogués passar als vells!

JOANA. — Fóra no acabar mai la joventut, i aquesta es bona perquè passa. Les plantes de tot l'any no són tant hermoses com les de primavera.

MARIA. — Com les primeres flors sempre són les més boniques.

ESCENA XII

MATEIXOS, HEREU JOAN AMAT I MALENA

HEREU AMAT (*a la Malena, a qui porta per la mà*). — Té : aquí tens a l'escorçona. Mira-te-la com balla amb ell! Té! mira-te-la com se mofa de tu!

MALENA. — Mal-haja ma germana, que ·m pren l'home que jo més estimi!

HEREU AMAT. — El que més se mofa de tu : tot el poble ·n va ple. Té : fins et mira i riu!... Mira : aquelles també s'en riuen.

MALENA. — Floreia, vine.

HEREU AMAT. — Fa que no ·t sent.

(*Malena va i l'estira pel braç separant-la d'en Lei, i això porta una gran confusió.*)

FLOREIA (*se resisteix a seguir*). — Estiga-t : deixa-m, deixa-m.

MALENA. — No, de cap manera : pare ·t crida.

(*Lei va per oposar-s'hi, però l'hereu Joan Amat s'hi posa al davant, i, tant bon punt Lei el va a agredir, tots l'aguanten, i diu a l'hereu Joan Amat.*)

LEI. — No es la Malena que se l'enduu : ets tu qui l'has feta marxar.

HEREU AMAT. — Jo pui no li he manat res.

PEROT. — Lei, deixa-l : ja ·l trobarem.

HEREU AMAT. — A ben segur que seré jo qui li sortiré al davant.

ANTON. — Au ! Què es això d'amargar la festa aixit ?

MANEL. — Això no està bé.

JOANA (*a Lei*). — Fill meu ! vine-ten a casa, que a tu no ·t convé disgustar-te.

LEI. — Sí, mare : ja vindré; però ·m prenen lo que més estimi.

JOANA. — Anem.

MARIA. — Sí, Joana : ja vindrà.

LEI. — Aneu, mare, que ja vindré.

(*Maria, Joana i Dolors fan mutis, i la demés gent se ·n van anant.*)

PEROT (*S'apropa als de l'hereu Joan Amat.*) — Si m'ho feies a mi, amb una soga ·t nuava ·l coll i ·t penjava d'un abet per a que ·ls corbs i les gralles fessin la festa.

HEREU AMAT. — Doncs, si tant coratge tens, després t'esperi detras del fossar.

PEROT. — Gran mal te ·n faries de fer-me perdre la festa, tant si t'estenia com que ·m fassesses mal a mi!

LEI (*tot fent mutis, aconduït pels seus*). — Fés que jo ·l trobi a prop d'un barranc! El saltarà com un aguilot.

HEREU AMAT. — Ja ·t trobaré!

PEROT (*fent mutis*). — Vés : cuida ·ls drets del comtat que t'ompliran de miseria.

HEREU AMAT (*Va per fer mutis per la dreta, quan apareixen Ferrer i Veranui.*) — Aneu-vos-en. (*Als seus companys.*)

ESCENA XIII

HEREU AMAT, VERANUI I FERRER

HEREU AMAT. — Aon aneu, Ferrer?

FERRER. — He vingut perquè les dònes de casa en Jaumot m'han dit que havieu mogut tanta brega.

HEREU AMAT. — Coses de la Floreia amb en Lei! Aneu fent dringar l'enclusa! Mentrestant, ella... sabeu...? La Malena es la que ·u sab!... Bé prou que ·us ho dirà.

FERRER. — Què dius, tu, mal-llenguat? què dius?

HEREU AMAT (*fent mutis*). — Veus volanderes... veus volanderes. Aneu fent dringar l'enclusa.

ESCENA XIV

VERANUI I FERRER

VERANUI. — Què diantre diu, aquest ximploi?

FERRER. — Està enquimerat perquè la noia no li té llei.

VERANUI. — Doncs, com et deia... (perquè tant

té parlar aquí com a casa teva : ara no ·y ha ningú)... tens d'arreglar-me això per a demà mateix, o, si no, ho podem resoldre amb la forma que ja vareig dir-te.

FERRER. — Extranyo que ·m digues per a demà, sent aixit que ·l document no venç fins a la festa petita.

VERANUI. — Torna-tel a mirar, i ja veuras com diu per aquesta festa.

FERRER. — No es aixit com ho haviem parlat; i jo al firmar-lo, no m'hi vareig fixar.

VERANUI. — Bé vares comptar els diners : també podies haver-t'hi fixat.

FERRER. — De totes maneres no entenc per què vols forçar-me al pago de lo amparat. Si tu ·m dónes la quantitat que vares oferir-me, i ·m condones del deute, jo faré que la noia sigui teva; però avui no es diada a proposit per parlar d'aquestes coses : deixa-t que passi la festa, i tot s'arreglarà de la millor manera.

VERANUI. — No, Ferrer, no : tot seguit hem de resoldre, perquè jo no visc fixat en la mateixa fal·lera.

FERRER. — Doncs no : ma filla no serà teva per més que facis.

VERANUI. — Què dius, tu, pobre, ple de miseria? què dius?... que no serà meva?... Recorda-t que ·t puc treure de casa... que ni un gra de segol es teu...

FERRER. — Més hi perderas tu.

VERANUI. — Jo?

FERRER. — Sí, perquè no la podries tenir de cap manera.

VERANUI. — No, Ferrer, no. Tu i jo no ·ns podem barallar. Jo tinc lo que tu desitges, i tu tens lo que jo vui. Jo tinc or, quin soroll ja no se sent: que es lo que no faries per tenir una grapada d'or? No siguis tontoi, que, no més de veure-l, la gent ja queda atontida: semblen muixons xuclats per un culabro: i tu ·t creus ser l'unic que pugui tindre la força de despreciar-lo?... Ca!... no. Pensa que jo puc omplir tots els teus secrets de dobles de quatre, que molts anys dèu fer que no n'hi han guardada cap.

FERRER. — I ella què?

VERANUI. — Ella com totes.

FERRER. — Si tu ja ets vell.

VERANUI. — La dòna s'estima més riquesa que joventut.

FERRER. — Sí, però després...

VERANUI. — Això ja es cosa meva : ja ·m cuidaré jo de guardar-la. Què ·y dius?

(*Ferrer se tapa la cara amb les dugues mans, i no respon.*)

Pensa, Ferrer, pensa; que es el pensar més aprofitat. Tu pots tornar a tenir lo que era teu : mira que ·l patrimoni que sent la sequera de les caixes, cap anyada ·l guareix; i ta filla, la més hermosa de la vall, si es pobre, cap hereu de bons cabals li dirà altra cosa que es bonica : procurarà si te la pot arrancar per fer-se-la d'ell, i tu perdras la filla i estaras més ple de miseria que ara.

ESCENA XV

DITS I MALENA

FERRER. — D'aon ixes tu? Que no eres a casa?

MALENA. — No, pare : hî anat a l'era i a la font, i m'hî cregut que ·us trobaria aquí perquè ·y soleu venir. Què teniu?

VERANUI. — Res, Malena : que jo vui fer caure

la fortuna a casa vostra, i el teu pare li tanca la porta.

MALENA. — Això fèu, pare, i dieu que ·ns estimeu?

FERRER. — Es que... Veranui vol a Floreia per muller.

MALENA. — I ·us hi penseu un moment? No crec que fessiu tal cosa si ha ser un benestar per a tots.

VERANUI. — Per a tots, Malena, que jo no tinc altra familia que la que pogués unir-me amb vosaltres.

MALENA. — I fóra tot d'ella... de nosaltres?... Què dieu, vós?

FERRER. — Que ella no ·u voldrà de cap manera.

MALENA. — Però es que an ella no li heu pas de preguntar : li heu de manar. Que no veieu que encara no té l'edat per cavilar lo que li pugui convenir? que més pot desitjar una moceta com ella? (*Fent el ploricó.*) Ella si que té sort, mal-haja! que a mi no més m'empaita la desgracia! Ara mateix, tant que volia an en Lei, i, mireu si està boig per aquesta moça, que diu que ·s batrà amb l'hereu Joan Amat fins que l'un o l'altre quedi mort.

VERANUI. — Coses de jovenalla!

* ESCENA XVI

MATEIXOS, PESSIC I JOANA

JOANA (*a Pessic*). — Què diantre ·y fan, aquí?

PESSIC. — Pots pensar : res de bo. Acostem-nos-hi.

MALENA. — Vós, Pessic... i la Joana?

VERANUI. — Fins fèu bona parella.

JOANA. — Que heu vist el meu fill?

MALENA. — Que l'heu perdut, Joana?

JOANA. — No ·n facis burla, de mi : ho sents?... que tu ·t mofes de tot-hom.

FERRER. — Com que ·u preguntes com si ell fos cosa nostra... m'enténs?

JOANA. — Però podria ser-ho si jo ·n sentís grat.

MALENA. — No, Joana, que, encara que vós vos en sentissiu agradada, ni jo ni ma germana som per a ell.

JOANA. — De tu ja ·u sé, que més li valdria tenir la pigota.

MALENA. — Donques aneu en mala hora.

JOANA. — Sents, Pessic?

* Els troços compresos entre esteriscs varen suprimir-se al representar-se l'obra al Principal durant l'ivern de 1911.

Pessic. — Mirava ·ls glevats d'allí dalt. Què? Què dieu?

Joana. — Aquesta mala herba! Si ·l meu fill vos veia tal com jo ·us vei, preferiria tornar-se cec que mirar-vos mai més.

Ferrer. — Joana : no n'hi ha per a que t'enquimeris d'aquesta manera.

Joana. — Calla, tu, vell Ferrerot!... que vares engendrar ta desgracia! Mira com ella creix! tu vas minvant el teu patrimoni. Me ·n vai, que fins hi sento basarda, aquí, amb vosaltres.

Pessic. — Jo ·m quedi, Joana.

Veranui. — Vés, vés : un dia o altre ·ns trobarem.

Joana. — Amb qui? Amb tu?... Mai de la vida! Tu moriras de mala mort, com el teu pare : moriras endogalat per les teves malifetes... Escampeu-lo de casa vostra, aquell vellot devorador d'ovelles... Mireu com li espurnen els ullots! (*Mutis.*)

Veranui. — Fúi que tindria alè d'escanyar-te.

Malena. — Au!... que jo la degolli!

Pessic. — Déu meu! Quanta quimera!

Ferrer (*contenint-la*). — No, filla meva!

Veranui. — Deixa-la : un dia o altre rodolarà fins a casa. *

ESCENA XVII

FERRER, VERANUI, MALENA, HEREU AMAT, JAUME, MARC I DOS COMPANYS MÉS QUE NO PARLEN

(*Hereu Amat i els seus quatre companys compareixen per l'esquerra : primer dos dels seus companys, que a l'adonar-se de Veranui se preparen d'una manera agresiva, cridant:*)

JAUME. — Amat!... Amat!... Aquí ·y ha ·l ca de Veranui!

MARC. — Tu!... iu!... ruix!... eh?

JAUME. — Eh!... iu!... ruix!...

(*Tira un roc.*)

MALENA (*cremada*). — Què es això, pare?

FERRER. — Ens treuen com a cans.

HEREU AMAT. — Tu!... Tu!... (*I d'un troç lluny tira rocs.*) Fòra els porcells!

JAUME. — Avall! Avall!... ju!...

(*El Ferrer, Veranui i Malena fan mutis, fugint esfereïts.*)

HEREU AMAT. — Prou, minyons que ja han colat!

JAUME. — Mira, el gollut de Veranui, quin mirar de fera!

ESCENA XVIII

HEREU JOAN AMAT, ELS QUATRE COMPANYS I PESSIC, QUE SURT DE L'IGLESIA

JAUME. — Quin herbei cria, el fossar!

MARC. — La terra més tendra dèu ser de la Manela de Cilia.

HEREU AMAT. — Sempre sou a missa, Pessic.

PESSIC. — Ara mateix hi só entrat! Què busquen, aquells?

JAUME. — Oi, Pessic, que la més remoguda es la de la Cilia?

PESSIC. — No ·u sé cap... però jo ·m pensi que es de l'avia d'esto.

HEREU AMAT.—Com que ·y ha la mateixa creu...

JAUME. — I la creu que sembla que caigui.

PESSIC. — Això es un mal senyal.

HEREU AMAT. — I les flors, de tant resseques, el vent les ha escampades. ¿I que la creu estiga aixit es un mal senyal?

PESSIC. — Designa una desgracia, perquè ·s torç

del costat esquer : senyala la terra... vol dir que ·y haurà una mort prompte.

HEREU AMAT (*espantat*). — Una mort? Aon?... De qui?... de sa familia?

PESSIC. — Si la creu queia per tot un igol, com si s'aplanés, aleshores sí, fóra de la mateixa familia. Ara no senyala res segur... però una mort.

HEREU AMAT. — Què dieu, Pessic?.... Per què m'ho deieu, això?

PESSIC. — Perquè pensis...

HEREU AMAT. — Què puc pensar?... Això no es cert... no.

JAUME. — I tant, Amat!

MARC. — Quan ell ho diu...

PESSIC. — I, encara que sigui veritat, què?...

HEREU AMAT. — Què dieu, Pessic?... (*Al company Jaume.*) No : jo no ·m batré.

JAUME. — Tens por d'en Lei?

HEREU AMAT. — Dels homes no, a fe de Déu, que Déu ho sab.

JAUME. — Doncs de què?

HEREU AMAT. — D'aquests misteris de la fe.

PESSIC (*als companys Marc i els dos que no parlen, que formen un agrupament*). Heu vist els d'en Ferrer?

MARC. — Sí: naltros els hem esquivat a cops de roc.

PESSIC. — Per què ·u fèu?

JAUME. — Hi havia el Veranui.

PESSIC. — Cap aon han tirat?

MARC. — Cap al poble.

PESSIC. — Doncs me n'hi vai... (*Fa mutis.*)

HEREU AMAT. — Vos en aneu, Pessic?... Ni mai que ·us hagués trobat.

JAUME. — Fugim, Amat: s'apropa en Lei. Sents la ramor de la conversa?

HEREU AMAT. — De cap manera.

JAUME. — Ja ·ls tenim aquí.

MARC. — Què deieu? (*Acostant-s'hi*).

JAUME. — D'anar-nos-en.

MARC. — Quina vergonya!

ESCENA XIX

ELS MATEIXOS, LEI, PEROT, LLESP
I CINC COMPANYS MÉS

(*Els de l'hereu Joan Amat se recullen a l'esquerra, en situació expectativa. Els d'en Lei compareixen per la dreta a poc a poc.*)

JAUME. — Amat, ja ·ls tens aquí.

HEREU AMAT. — En mala hora siguin arribats, que jo estic abatut.

PEROT. — Eh !... eh ! No cal que us amagueu !

LLESP. — Haviem dit darrera del fossar.

MARC. — A tot arreu.

LEI. — Aixit, a l'enfront, el volia veure ; perquè no es pas l'odi que m'ha fet compareixer.

HEREU AMAT. — Si no es l'odi, què ·y vens a buscar, aquí ?

LEI. — Que t'engoleixis les paraules que has llançat contra mi.

HEREU AMAT. — No : mai de la vida, que prefereixo la mort que viure avergonyit.

LEI. — Nostra vida està en la força de nostres braços : ja pots avançar.

HEREU AMAT. — Primer deixa enrera ·ls que t'acompanyen.

COMPANYS. — Té por... té por...

HEREU AMAT. — No... que porto la destral ben filada.

(*De darrera la faixa ·s treu la destral.*)

LEI. — Doncs aparteu-vos, que d'un cop de volant li faré saltar el braç.

(*Se treu un volantet. Els companys de l'Amat*

l'aguanten. Igualment an els d'en Lei. Uns i altres criden :)

TOTS.— Aixís, no! aixís no! Això es voler-se matar!

MARC. — Que ·s batin a braç nu!

PEROT. — A braç nu es millor valentia!

HEREU AMAT. — Doncs deixeu-me.

(*Se desfà dels seus.*)

LEI. — A braç nu!... Aparteu-vo ....

(*Uns i altres s'arremolinen, i queden ells dos al mig mirant-se de fit a fit, disposats a la lluita; i en un moment de quietut, ells dos s'agafen i ·s capgiren per terra. Uns i altres criden : els uns esfereïts, i altres animant els lluitadors; més desseguida se senten els cants de les noies, els mateixos d'abans, però allunyats. Les campanes toquen a festa. Uns i altres se tiren damunt dels lluitadors per descompartir-los. En Lei, com es el més feble pel seu estat malaltiç, queda mig agegut a terra. Es tindrà en compte de que·l public no vegi els qne ·s barallen, els quals estaran rodejats pels demés companys.*)

PEROT. — Prou, Lei, que tens tot el poble aquí.

JAUME. — Amat, has vençut.

LLESP. — De cap manera.

COMPANYS. — Visca l'Amat!

COMPANYS. — Visca en Lei!

L'escena 's veu invadida pel poble amb gran ramor incomprensible. Els dos lluitadors són rodejats pels propris companys. Continúen les campanes i els cants, i cau el

TELÓ

ACTE SEGON

Es a l'interior de casa la Floreia. Al fons hi ha la llar de foc, que tant bon punt s'aixeca ·l teló ja està encesa. La llar forma un quadrat que ocupa tres parts de l'amplada de l'escena; i l'altra part, a l'esquerra, es la porta, però ·y ha l'escala. Tota la construcció interna d'aquestes habitacions del Pireneu són de fusta. A la dreta ·y ha dugues cambres, les portes de les quals no ·s veuen pas : an elles s'hi va per medi d'un petit corredor. A l'esquerra ·y ha una sola habitació, a la qual s'entra pel mateix estil. El sostre està format de grans envigats, i els mobles són de construcció pesada i antiquada. No cal dir que s'hi poden veure caixes de gra, prestatges amb pans, i fins la pastera prop del foc; i, en aquest cas, s'ha de veure la portella del forn, etc., etc.

A l'aixecar-se ·l teló ·s farà amb relativa calma,

això es, que quedi descoberta l'escena a poc a poc; i per a que ·l foc tingui més intensitat, se procurarà que la sala d'espectacles sigui lo més fosca possible.

ESCENA I

PESSIC, FERRER, VERANUI, UN PASTOR JOVE, L'AVI, TOMASA, ROSER, UN CRETÍ QUE NO DIGUI RES, I UN MOÇO TAMBÉ DEGENERAT. MALENA ENTRA I SURT DE L'ESCENA.

(*Tots enrotllen el foc escoltant en Pessic. Aquest començarà a enraonar sense esperar que ·l teló sigui aixecat del tot, tant si ·l public el sent com si no.*)

PESSIC. — Prop de les montanyes Maleïdes nasqué un noi que ·s nodria popant d'una somera. Era ja molt grandaçot que no menjava cap mena de vianda, no més que de la llet de les vaques; i cada vaca que ell popava, al cap de poc temps se moria. Anà creixent, creixent, que ja era un home; però no caminava més que de grapes per terra, i això deien que li venia d'haver popat a la somera. Era tanta la maldat que feia al

bestiar, que Déu li va enviar un castic manant-li que anés a la cova de les besties extranyes. Camina que caminaras, se n'anà a unes montanyes més altes que Como-lo-forno, quan tot d'un plegat vegé ·l niuot, que tenia la forma com d'un vesper. Ell va tenir por, el Pastorot (que es com li deien), i se ·n volia tornar; més, com que era manat per Déu, no tingué altra cura que apropar-s'hi. Tant bon punt va ser prop del niuot, eixiren unes besties més grosses que aguilots, i el seu brunzinar eren trons que feien retrunyir el món de la bondat. Desseguida totes les vespes el voltaren.

ROSER. — Ai, Pessic, quina angunia!

FERRER. — Au, calleu que m'agrada!

PESSIC. — Si ·u sé no començo.

TOMASA. — Apa, Pessic, digues!

PESSIC. — Ara no ·m recordi aon era.

ROSER. — Allà on les vespes voltaren el...

PESSIC. — Ah! sí!... Doncs les vespes el voltaren i, com que tenien mans d'un semblar de persona, l'escorcollaren. Aleshores, el Pastorot, veient tant gran perfidia, els digué: « — Tot quan porti ho tinc dintre de mi; i, si ·us plau la maldat, cregueu que ·m porti força, que fins el bon Déu

m'ha manat vindre aquí.» Al sentir això, una vespa daurada començà a rondinar, i amb la seva mena de parlar li va dir : «—Al món no ·y ha altre Déu bo que ·l nostre, que es el que se ·n diu de la maldat. Ell sí que es a tot arreu.» «—Doncs vos prec que ·m prengueu en el vostre regne», digué ·l Pastorot.

Roser. — I com s'entenien?

Pessic. — No siguis fata, que dolents amb dolents s'entenen de qualsevulga manera.

Tomasa. — Calleu.

Ferrer. — Digues, digues...

Pessic. — La vespa daurada se ·n tornà al niu, i les demés la seguiren. Feien tanta ramor, que ·l cel s'ennuvolà. Va entrari ·l Pastorot, i davant de totes va explicar tot lo que ell tenia de maldat; i quan el sentien riscaven les ales fent tal brunzinera, que ·ls pobles la sentien amb molta basarda, perquè les terres es removien i les cases s'esgavellaven. Quan el Pastorot acabà ·l seu parlament, la vespa daurada li clavà fiblada aquí al clatell, de quin mal encara molta gent en pateix. Li varen sortir ales, i quedà del mateix semblar que les demés vespes. Era tanta la seva maldat, que sobre-

pujà a totes, i els pobles de bondat sentien greus contratemps, tota mena de malures, i ningú podia capir d'on eixia tanta malastruga! Es reuniren totes les Valls, feren pelegrinatges per l'istil dels nostres a les set Verges... Més un dia el Pastorot vespa picà a la daurada, traspassant-li tot el seu verí, i moriren totes dugues; i el seu esperit va anar davant del nostre Déu, que tot ho sabia, i els castigà fent-los tornar vespes altre cop; i elles mateixes varen matar tot el vesper, quedant totes mortes per un mai més. El cel s'aclarí; sortí ·l sol : a les eres batien el forment; a les planes premsaven els raïms, i la gent s'ubriagava del vi de la bona vida.

VERANUI. — Prou!... No n'expliquis mai més cap, de rondalla! No sé què tenen les teves paraules que sempre les vei plenes de mala intenció.

PESSIC. — Però si vós també m'ho haveu dit, que l'expliqués.

TOMASA. — Au! no ·us enfadeu. Apropeu els tupins.

(*Uns i altres apropen els tupins al foc i la Tomasa ·ls escalda la sopa. Cadaú agafa ·l seu i menja al seu seti.*)

MALENA. — Rondalles aixit les guardeu pels vostres pastors.

PESSIC. — Ai caram!... Si jo no la volia contar! Mira aquesta!

MALENA. — Sempre parleu amb segones, vós.

PESSIC. — Qui, jo?... Que no. A mi me l'ha ensenyada l'avi Cisco.

TOMASA. — Que no menges, Malena?

MALENA. — No : no tinc gana. (*Mutis.*)

VERANUI (*tot menjant*). — Donques a l'avi Cisco, quan el vegis, li preguntes com va morir el teu germà. Ja que tu no ·u sabs, potser ell t'ho sabrà explicar.

PESSIC. — Ai mal dimontri! Per què m'ho dieu, això?... Sentiu?... A mi no heu de dir-m'ho. (*A l'avi.*) Com me tracten!

VERANUI. — Això no t'ho hem preguntat mai, i molt serà que un dia no t'ho facin explicar més clar que tu ·u expliques; perquè, allò que tu dius de la lluna, em sembla que deu ser una rondalla per l'istil de la del Pastorot vespa.

PESSIC. — Avi! avi! Sentiu lo que ·m diu en Veranui?

AVI. — Ja sabs que soc un roc. (*Acaba plorant.*)

VERANUI. — No ploreu, home!... Què teniu?

FERRER. — Plora de pena perquè no ·ns-e sent. No li diguis res.

VERANUI. — On es, la Floreia?

TOMASA. — Es a buscar un fullaç a câl Jaumot.

VERANUI. — Aneu-la a buscar. Vaia unes hores de sortir!

TOMASA. — Bé prou que vindrà! No més li doneu que neguit!

VERANUI. — Calla... i fes lo que ·t dic! Valdria més que ·t cuidessis d'aconsellar-la bé an ella, que de reptar-me a mi.

PESSIC. — Jo me ·n vai: no m'hi vui estar més, aquí.

FERRER. — Què dius, Pessic? Ens vols deixar?

PESSIC. — Sí, perquè d'ençà que esto s'ha fet amo de tot que no s'hi pot viure, aquí. Tot són renys, reganys...

VERANUI. — No t'hi pots estar? No sé perquè.

PESSIC. — Perquè fins tinc por. M'estimi més entornar-men a la pleta. Allí no senti ni vei res que ·m faci patir.

VERANUI. — Fés lo que vulguis, i fins crec que no faras res mal fet si te ·n vas : gairebé estalviaras que ·t traguem.

FERRER. — Mira que en Pessic ha estat criat aquí amb nosaltres.

PESSIC. — No, Ferrer, no ·m sab gota de greu, que per a mi fóra un castic, l'estar-me aquí : jo vei coses que no m'agraden, i no ·m sé avenir que ·ls de fòra siguin més amos que ·ls de casa. Estigueu-vos-hi vosaltres, amb aquest framolenc.

TOMASA. — Au! menja-t les sopes i calla! No sé com te tornes.

PESSIC. — Vosaltres, vos canvieu! Jo só qui era. En vui fugir, d'aquesta casa!... S'hi ha ficat la desgracia.

ESCENA II

ELS QUE EREN I LA FLOREIA

(*Entra la Floreia amb un feig de fulles.*)

AVI. — Jo me ·n vaig a gitar-me. No me la puc mirar. (*Mutis.*)

PESSIC. — Que vens, tu, pastoret?

PASTORET. — Sí, que es tard.

(*Calmosament fa mutis.*)

FLOREIA (*a Pessic*). — Vos en aneu, Pessic?

PESSIC. — Ei tard.

FLOREIA. — Voleu posar aquest fullaç a la meva cabra?

PESSIC. — Per què, si tot lo dia peixa?

FLOREIA. — Poseu-li, Pessic. Qui sab si demà se n'aprofitarà.

PESSIC. — Si es bon temps. Però, ja que tu ·u vols, res me costa. (*Mutis.*)

TOMASA. — (Que no has vist a la Malena, Floreia?)

FLOREIA. — No, no l'he vista.

TOMASA. — No?... Sí que es extrany! No feia. gaire que tu havies sortit que ella se n'ha anat.

(*Floreia i la Tomasa parlen confidencialment.*)

VERANUI. — Mira-t que es repatani, aquest Pessic!

FERRER. — Què vols fer-hi! Ja comença a ser vellot, i està recelòs de nosaltres.

FLOREIA. — Vols dir?

TOMASA. — N'estic segura: jo la conec molt.

FLOREIA. — Vine a la meva cambra. (*Mutis.*)

TOMASA. — Desseguida. Tu, moceta, ja ·t pots retirar quan vulguis; i vosaltres... au! a jóc!

(*Fa mutis. Els demés que queden per allí, d'una manera mandrosa ·s retiren.*)

ESCENA III

VERANUI I FERRER

VERANUI. — Veus, tu, com la Tomasa l'abriga de tot?

FERER. — Desde que vareig perdre an ella que li ha fet de mare. Que no veus que la Malena té aquest caracter?

VERANUI. — Tot lo que tu vulguis : me sembla que hauria de tenir un altre comportament.

FERRER. — Què vols que ·t digui, Veranui!

VERANUI. — Que jo aixit no ·y puc estar. Talment sembla una mofa. Quan surto sembla que la gent es riguin de mi.

FERRER. — I jo què ·y puc fer?

VERANUI. — Què ·y pots fer?... què ·y pots fer?... Tu m'enganyes : ja t'ho diré, jo.

FERRER. — Jo?

VERANUI. — Sí, tu. I jo ·t juri que aquí ·n té de passar una de grossa.

ESCENA IV

ELS MATEIXOS I MALENA

MALENA (*Entra per l'escala.*) — Podeu estar ben tranquil, vós, i ella es amb en Lei.

FERRER. — La Floreia?

MALENA (*amb mofa*). — Sí, la Floreia, la Floreia; la nena de casa.

FERRER. — Si es a dalt!

MALENA. — Dèu fer poc que ha tornat, perquè jo l'hî vista.

VERANUI. — Ho veus, tu, com això no pot continuar?

FERRER. — La dèu haver trobada per casualitat.

MALENA. — No, no, que jo ·ls he seguit, i han anat fins a l'era d'en Quimot.

FERRER. — Bé! i tu per què la tenies de seguir? eh?

VERANUI. — Fes-li carrecs, encara... després que la vigila!

FERRER. — La vigila... la vigila!... Que no ·u veus, que no més la mou la maldat? que ella no més disfruta posant mal? que no pot lligar amb ningú?

MALENA. — I, a vós, què ·us mou, sinó ·ls diners?

FERRER. — Calla, mala filla, calla!... que si ta mare no hagués sigut tant bona... fins...

MALENA. — Jo só dolenta per a tot-hom! Qui canta les veritats...

FERRER. — Dius les veritats? Què sabs tu lo que vol dir la veritat! No l'has seguida pel bé d'ella, no : això a mi no m'ho faras entendre! Alguna cosa per a tu ·y buscaves!...

MALENA. — Perquè no vui que ·s deixi perdre la sort que se li ha presentat! Per això la vigilo!

VERANUI. — Ja ·u resoldré jo, Malena, d'una manera o altra.

ESCENA V

MALENA I FERRER

FERRER. — Ho veus? Ja estas veient lo que has fet?... Dèus estar ben contenta!... Mira : et juri que ·l dia que tornis a dir res de la teva germana davant d'en Veranui t'enrecordaras tota la vida!... Mala filla!

MALENA. — Sí, aneu cridant, vós! aneu dient! Com que ja sou vell, no ·us cal pensar tant en

demà perquè ja se ·us acaba la vida; però, com que tinc més joventut, em cal mirar les coses de més lluny. Vei la nuvolada que s'apropa damunt nostre. Vós ja mireu de cap a terra.

FERRER. — Calla!.. ho sents?... calla!

MALENA. — No vui callar, perquè mai heu tingut seny, i jo ·m defensi ·l camí que encara ·m toqui fer, que es molt més llarg que ·l vostre.

FERRER. — Aixit me parles, a mi?

MALENA. — Què! Penseu que la Floreia serà d'en Veranui i que lo d'ell serà nostre? No! de cap manera! Ja sabeu com la vareig enganyar per fer-la renyir amb ell; però tot ha set inutil. En Lei se la farà seva. Potser a hores d'ara ja ·u es! Bé prou clar que ·u hî vist!

FERRER. — Què puc fer més jo?

MALENA. — Pendre un determini d'una vegada.

FERRER. — Però... què?

MALENA. — Tant poc, cavileu? Lo que ·us vareig dir : per força! Allà on no ·y arriba l'enginy s'hi posa la força, sí, la força!

FERRER. — Vés a la seva cambra i fes-la venir. No cridis.

MALENA. — No tingueu por.

(*Mutis cap a l'escala.*)

ESCENA VI

FERRER, MALENA I FLOREIA

(*En Ferrer s'està prop del foc. La seva actitut descriu que està capficat.*)

MALENA (*baixa l'escala*). — Ja ve. Estava amb la Tomasa. A fe que an ella tot li confia.

FLOREIA (*entra aturdida*). — Em crideu, pare?

FERRER. — Sí.

MALENA. — Sembla extrany que ·t fiis més d'una dòna forastera que de mi, que soc la teva germana; jo que sé som està tot lo de casa, i lo que ·ns caldria fer!

FLOREIA. — I goses a dir-ho, que ets germana meva i que ·m fii de tu desprès de tot lo que m'has fet? Pensa que l'última ferida es molt fonda : vares fer-me molt mal. I vós encara l'atieu; en sentiu plaer, de que ella desbordi la seva maldat! Ah, Malena! quina fi faras!

MALENA. — Sentiu, pare, com me tracta?

FLOREIA. — Com te tracti?... Si no t'hauria de tractar de cap manera! Però no tardarà gaire temps en acabar-se tot!

FERRER. — I tal, com s'acabarà! Ja sabs que soc sereny de mena : no m'hi podria acostumar, a deixar-te fer lo que volguessis. Jo, soc el que tinc de pensar en demà : ningú més de casa té les tribulacions més a la vora que jo; i tu, com com una filla renegada, en lloc de reportar el benestar, hi portaras la desgracia, la perdició de tots nosaltres!... Però enten-me bé, Floreia: com que s'hi juga la salvació del nostre patrimoni, fóra un desventurat si no provés, per tots els medis, de salvar-lo. Tu pots fer-ho.

MALENA. — I has de fer-ho : en Veranui es la nostra salvació.

FLOREIA (*esfereïda*). — Altra vegada ·l mateix castic? Ja ·y tornem a ser?... Ell serà la vostra desgracia, i qui sab si també la meva!

FERRER. — D'això ja me ·n cuidaré jo; perquè, si aquí no vols creure de bona gana te n'aniras amb ell a Forcat.

FLOREIA. — Això mai!

FERRER. — Encara que sigui lligar-te en un bast! Ell cuidarà de que siguis tractada com te mereixes.

FLOREIA. — Pare! vós heu perdut el coneixement!

FERRER. — Si ·t torno a sentir et...

MALENA. — Què fèu? (*Agafant-li ·l braç.*)

FERRER (*apartant-la*). — Ja pots retirar-te a la teva cambra. Ja pots explicar-ho a la Tomasa i a tot el poble, si vòs; que en Ferrer encara té força per fer voleiar el mall damunt del cap de qui convingui. Es inutil que ploris.

FLOREIA. — Si no plori per mi, pare meu, que jo us estimi!... plori per vós, que esteu perdut dintre ·l desvari dels diners!

MALENA. — Si ·ls necessitem tant!

FLOREIA. — L'or vos ha envenenat com si haguessin tirat una crocada.

MALENA. — Es la necessitat, Floreia. Tu no ·y perds res.

FLOREIA. — Penseu que, si solament la farum dels diners vos atonteix, quins mals pitjors no ·us han de venir volguent-los tenir en la forma que vós els voleu!... venent-vos fins la vostra sang!

MALENA. — Què sabs tu, ignocentona, lo que podrem tenir.

FERRER. — Deixa-la, que ·l diner no més es despreciat de qui no ·l necessita. Què sabs tu que es no tenir res, que ·t vegis llançat de casa, i que un altre·s gaudeixi de tot allò que ha costat tanta suor (no solament a mi : al pare, a l'avi!)

i que tot d'un plegat et puguis veure sense res, que ·s perdi la casa Ferrer per un mai més?

FLOREIA. — I per què m'heu triat a mi per sacrificar-me d'aquesta manera, que es lo mateix que matar-me? Aixís m'entregueu com una cabra cega, plena de lepra, que se la llença perquè no emmalalteixi a la ramada!

FERRER. — I quin sacrifici, emmaridar-la amb home ric! Quantes, al teu lloc, se ·n sentirien joioses! Sort que ·n vulgui!

MALENA. — I tal!

FLOREIA. — Per a tu res : per a mi es molt. Jo no puc ser de ningú més que d'en Lei.

FERRER. — D'en Lei?

MALENA. — No siguis fata, dòna! Que vols comparar en Lei amb en Veranui! l'home més ric de tota la comarca amb aquell parcer d'en Lei, que fa cara a totes; que a les demés mocetes del poble els diu lo mateix que ·t diu a tu; que fins a mi m'ha dit per marxar a França! Com te ·l creus! Ell sí, que ·s riu de tu! Veies si s'ha acostat més aquí! I això que cada dia venia! Amb en Lei!... No ·n volia saber d'altra!

FLOREIA. — Per què ·y parles, aixís? Ja ·m vols

tornar a enganyar? Es inutil que facis aquesta comedia davant del pare.

MALENA. — Jo?

FLOREIA. — Sí, tu! Ella mateixa li obria la porta del barri per a que entrés.

FERRER. — Veus, com ets?

MALENA. — No diguis això, perquè ·t tornes toçuda i mentidera.

FLOREIA. — Aixit, et tornes?

FERRER. — No cal parlar tant : ja sabs lo que ·t toca fer.

MALENA. — Sí! I que no torni mai més!

FLOREIA. — No tingueu tal idea, perquè no serà.

FERRER. — Com s'entén, que no!

MALENA. — Per força.

FLOREIA. — Ni la teva ni la del pare podran dominar-me.

MALENA. — Mira que si ·t doni una urpada te ·n recordaras!

FLOREIA. — No ·u facis... que, si vols morir, tocam.

FERRER. — Què es això?

(*Subjectant la Malena i encarant-se amb la Floreia.*)

FLOREIA. — Que ·m senti amb coratge per defen-

sar-me de tot! Axís com el jove pastor va defensar una ovella de les urpes de l'os, jo sabré treure-m del damunt les vostres urpades!

FERRER. — Fins plantes cara al teu pare?... Doncs jo, abans de sentir-te més, et lligaré amb aquesta soga!

FLOREIA. — Deixeu la soga, que bé prou vos servirà per penjar-hi aquest mal esperit que ·m dieu que es filla vostra.

(*Ėl foc de la llar se va encenent.*)

MALENA (*agressiva*). — Jo ·t juri que ·t dominaré.

FLOREIA (*esverada*). — Aparteu-vos! fugiu!... Mireu, allà, que ·y ha!...

MALENA. — Què?...

FERRER. — I ara!

FLOREIA (*excitada*). — Allí, mireu... (*Signant el foc.*) Allí ·y veig la seva sombra que ve de l'altre món per ajudar-me.

FERRER. — Què estas dient?

FLOREIA. — Lo que vei!... La mare!... sí!... la mare!... Mare! mare!... Veniu! Mireu el desvari que ·ns haveu deixat!

(*Plora molt fort, i els altres queden aturdits. El foc ha près gran increment.*)

FERRER (*a Malena*). — Apaga ·l foc.

FLOREIA. — No! no ·u facis, que la seva resplendor m'ha fet veure la mare! No l'heu vista?

MALENA. — L'apago?

FERRER. — No, deixa-l: ell mateix es consumirà.

FLOREIA. — No l'apaguis!... Penseu en ella!

(*Mutis.*)

ESCENA VII

FERRER I MALENA

FERRER. — Tu l'has vista?

MALENA. — Què?

FERRER. — L'ombra que ha dit ella.

MALENA. — No... però hî sentit com una esgarrifor tota jo.

FERRER. — Té ·l cap fòra de sí. Si ta mare ·y fos, què deuria dir?... Millor, millor, que no vegi aquestes tribulacions!

MALENA. — Deixeu-la estar, a la mare, que descansi tranquila.

FERRER. — De l'altre món... qui ·n sab re! Recorda-t dels que varen cremar al pobre pegaire per pendre-li ·ls diners: cada vegada que encenien foc a la llar, diu que ·l veien entre les fla-

mes, fins que ·s varen morir tots de remordiment. (*Cap-ficat.*) No tindria res d'extranyar que la Floreia l'hagués vista.

MALENA. — Nosaltres no fem cap mal! La veritat es que aquest home no més ens ha dut que malestar. Fèu lo que ·us vareig dir. Sinó que vós, amb la mania de que jo só dolenta, no ·n fèu cas, de mi. Digueu-li que ·us dongui les vint onces. Si diu que no, que se ·n vagi d'una vegada, i que no torni mai més.

FERRER. — Ja les hi hai demanades.

MALENA. — I què ·us ha dit?

FERRER. — Que se la vol endur; i que, un cop allí, s'hi emmaridarà.

MALENA. — Doncs millor. Això farà de més ven arreglar, fòra del poble. Aquí tot són enraonaments : hi ha un xiu, xiu...

FERRER. — Vols dir, Malena?

MALENA. — Veieu, quin caracter més extrany teniu? Mai sabeu lo que haveu de fer, i això ha estat la vostra desgracia, es a dir, la nostra! Què ·y perdrà, ella, anant a cân Veranui? Re: al contrari, que allí serà mestressa de tot. Però abans de tot convé que ·us dongui això.

FERRER. — Oh! i que estripi ·l document! O, si no,

no fem res : tornariem a estar menaçats de la mateixa manera que ara.

MALENA. — No, perquè, anant a les males, amb els mateixos diners ens el traiem del davant.

FERRER. — Ah! no! Si ell me les dóna, jo no les hi torni per res del món. Veies : escolta si s'ha gitat : si de cas crida-l.

MALENA. — Ca!... Encara estarà despert! Es com una guineu!

ESCENA VIII

FERRER I LA TOMASA

(*En Ferrer està cavilós, com si parlés sol.*)

TOMASA (*Tant bon punt entra, escudrinya arreu; i, al veure que es vista per en Ferrer, fingeix espantar-se.*) — Ai!... tota jo m'hî espantat! Em creeva que ja s'havien retirat tots.

FERRER. — Vés, vés a la teva cambra.

TOMASA. — No voleu res?

FERRER. — Res.

(*La Tomasa, amb recança, se ·n torna.*)

ESCENA IX

FERRER I MALENA

(*El traspas d'aquesta escena ha de ser amb pausa.*)

FERRER. — Dorm?

(*A la Malena, que entra.*)

MALENA. — Ca! L'hî mirat pel forat del pany. Posava papers l'un damunt de l'altre.

FERRER. — Pots pensar! Cada paper es una desgracia! L'has cridat?

MALENA. — Sí. Ha dit que ja venia. Podeu pensar que té feina a amagar-ho tot.

FERRER. — Calla, que ·m sembla que ·l senti.

MALENA. — La fusta cruixeix quan ell passa.

ESCENA X

MALENA, FERRER I VERANUI

VERANUI. — I donques?

(*Entra amb molta calma.*)

FERRER. — Escolta, Veranui. Ja veus tot com va. Hem parlat amb la noia, perquè hem d'acabar d'una vegada tantes ruqueries.

VERANUI. — Això es lo que dic jo. S'apropa la fira de Vilaller, i no tinc més remei que anar-hi.

MALENA. — Per això mateix.

FERRER. — Ja veuras, Malena : tu calla. An ella ja l'hi hem dit pel clar.

VERANUI. — Què ha respost ?

FERRER. — Espera-t, home. Nosaltres ja li hem fet entendre que era pel seu bé.

VERANUI. — I el vostre.

FERRER. — Sí, també. D'això n'hem de parlar! D'aquí ve que t'hem cridat; perquè de la teva cambra tot se sent, i això són coses nostres.

VERANUI. — Bé, bé : digues, cuita.

FERRER. — Com que això es un bé, tant per a tu com per a tots nosaltres, jo ·m dic que lo millor fóra que t'emportessis la noia a Forcat.

VERANUI. — Es lo que vareig dir.

FERRER. — Però jo deia que no. Tu te l'endús. Farem venir la Tomasa, que es lo mateix que si hi vingués sa mare; perquè aquí ·u vei molt malament. Prop d'aquell ximploi d'en Lei no la tenim segura. Ella es bona; però la joven-

tut... M'enténs, Veranui?... Ja veuras : anem a la meva cambra. Allí ·u parlarem : temi que algú ens sentís.

VERANUI. — Com vulgues.

FERRER. — Encén el llum.

(*Malena agafa una teia, l'encén al foc, i fa mutis esquerra. Torna a sortir.*)

MALENA. — Ja podeu passar.

(*Els segueix.*)

FERRER. — Bé : què vols, tu?

VERANUI. — Que entri, també, ella : millor.

ESCENA XI

TOMASA I ROSER

TOMASA (*Va de puntetes, i signa a l'altra que no faci soroll.*) — Han tancat amb la clau. Vés, cuita : fés lo que t'hî dit. Corre tant com puguis.

ROSER. — I si quan torni ja han sortit?

TOMASA. — No ·t mous de baix. Si de cas te ·n vas al paller, i no ·t moguis per res fins que jo mateixa ·t vinga a buscar.

ROSER. — Es tant fosc!

TOMASA. — Au! au!

(*La Roser fa mutis cap a fòra.*)

ESCENA XII

TOMASA I FLOREIA

TOMASA (*Se ·n va al llindar del corredor i diu a la Floreia*:) — Vine i escolta : podras sentir com et vènen.

FLOREIA. — Déu meu!... Mare meva! Què es, això de la terra, que fa sofrir tant? Qui pogués venir amb vós! Com vos anyori! A mida que se ·m desclouen les parpelles per fer-me veure la vida, vei l'horror del món! Vós ereu una santa!

TOMASA. — Solament per lo que va sofrir ha de descansar en pau.

FLOREIA. — Oi que era bona, la mare?

TOMASA. — Sí. I tu també ·u ets tant com ella: per això tindras sort.

FLOREIA. — La sort es per als bons?

TOMASA. — Això no ·u sé, però es un dir, perquè sembla que hauria de ser aixit. Deixa-m escoltar.

Floreia. — Què ·n traureu? Total per sentir coses dolentes.

Tomasa. — Millor, que aixit et pots defensar. Deixa-m escoltar : no puc fer-hi més. Vine!... Sents?

Floreia. — Senti ramor.

Tomasa. — Dèu ser la moceta que ja torna. Però no pot ser, tant aviat! Ja ·t senti, ja, Malena, com treballes... i el teu pare... No facis burgit!

Floreia. — Es que senti ramor. Tinc por.

Tomasa. — No tinguis quimera : no diguis res. Veiam què diu, ell?

Floreia. — Prou!

Tomasa. — Ah!... Es dur. No es lo mateix doblegar el ferro que a un usurer.

Floreia. — S'apropa algú.

ESCENA XIII

DITS I LA ROSER

Roser (*Molt baixet.*) — Puc entrar?

Tomasa. — Apa, dòna! Que ·y feies, per baix?

Roser. — No gosava pujar. Ja l'hî trobat! No

m'ha calgut anar a casa seva : era al porxo. Ve desseguida. No estava ell sol, no! Quina munió de joves!

Tomasa. — Estiga-t prop de la porta. Si sents que van per sortir avisa-m desseguida. Estas animada, Floreia?

Floreia. — Em fa l'efecte d'un somni. Estic com atontada perquè no puc defensar-me com jo voldria. Ah! Si jo hagués de batre-m, per vencer veurieu com amb aquestes mans escanyaria aquest home repugnant!... veurieu si ·n tindria d'anim! Però amb la meva energia s'hi barreja l'amor pel pare i ell me reté. I això que vol llançar-me!

Tomasa. — No t'exaltis, Floreia; no cridis.

Floreia. — No ·y fa res que obrin la porta de bat a bat, que veureu com doblego aquest homenot! Lladre, més que lladre!

Tomasa. — Calma-t, Floreia, calma-t, que l'astucia ·u venç tot.

Roser. — No crideu : vos sentiran.

Floreia. — Em fa fastic, tot això! em repugna!

Tomasa. — Serenitat, Floreia! Confia en mi, filla meva!

Floreia. — Sí : digueu-men, de filla, que anyori

molt a la mare! Amb vós no ·m vei tant sola.

(*Se comença a sentir la ramor del vent.*)

TOMASA. — Em sembla que en Lei ja es aquí.

FLOREIA. — Es el vent que fa un soroll com si maleís.

ROSER. — Van per sortir : fugiu d'aquí.

TOMASA. — Vés a baix : diga-li que no pugi, i tu no ·t moguis.

(*La Roser fa mutis.*)

FLOREIA. — No ·m vui moure.

TOMASA. — I ara! que ·u vols perdre tot? Au! no siguis tontona! Vine amb mi.

(*Mutis.*)

ESCENA XIV

FERRER, VERANUI I MALENA

(*Va sentint-se ·l soroll del vent.*)

FERRER. — Fés lo que vulguis, però jo crec que perdré l'enteniment : ja te la pots endur, si vols.

VERANUI. — Quan?

FERRER. — Quan tu vulguis.

MALENA. — Sentiu, quina venturia? Fa basarda!

FERRER. — Es vent del port.

VERANUI. — Jo 'm retiri a la meva cambra. Si vols, vine, que 't donaré això.

(*En Ferrer i en Veranui, mutis.*)

ESCENA XV

MALENA I TOMASA

MALENA (*Descriu l'angunia del vent; i, tant punt va per fer mutis, entra la criada vella, la qual, al veure la Malena, se queda un xic confosa.*) — On ereu? I ara!...

TOMASA. — Ai! a la cambra!... Per què m'ho preguntes?

MALENA. — Per res... per res... I la Floreia, on es?

TOMASA. — No 'u sé. Vols que la vagi a buscar? Dèu ser per dalt.

MALENA. — No, no : deixeu-la. (*La Tomasa fa mutis per l'escala.*) Aon aneu, Tomasa?

TOMASA. — A baix. Ja torni a pujar desseguida.

ESCENA XVI

MALENA I FERRER

Malena (*Va de puntetes prop de la porta de Veranui. Petita pausa.*) — Què?

Ferrer. — Si ·n porta de moneda!

Malena. — Què ha dit? Vos les ha dades?

Ferrer. — Desseguida!

Malena. — On les teniu?

Ferrer. — Aquí.

Malena (*palpant-lo*). — Veiam-les!

Ferrer. — Deixa!... Què vols, tu?

Malena. — I el paper?

Ferrer. — Després d'una cosa vindrà l'altra. Ara veurem, demà, si aquella ·ns farà quedar malament. Però jo ·u faré com ho vareig dir : si no vol anar-hi de bon grat hi anirà per força. Però... escolta : vols dir que no ·y ha vist re, al foc?

Malena. — Mireu... s'ha apagat per sí mateix. Però no ·y penseu : a la fi ·s fa pel seu bé.

Ferrer. — No ·y pensi, no. Jo tampoc me n'haig d'endur res : tot serà vostre.

MALENA. — Per a mi! An ella, què li pot mancar al costat d'un home tant ric?

FERRER. — Lo millor fóra que la cridessim per a que estigués preparada.

MALENA. — Ca! res d'això! Abans que s'aclareixi ja la cridaré. Jo vindré amb vosaltres fins a mig port, i d'allí me 'n tornaré amb la Pasquala.

FERRER. — Vols dir, amb tanta gent? Déu faci que tot vaigi bé!

(*Fa mutis cap a la seva cambra.*)

MALENA. — Aon aneu?

FERRER. — Vaig a endreçar això. (*Els diners.*)

MALENA. — Ah! sí. Ja vinc, doncs.

FERRER. — No no : vés-ten a la teva cambra. Gita-t un xic, que jo aviat et cridaré.

(*Mutis tots dos.*)

ESCENA XVII

TOMASA, LEI I FLOREIA

TOMASA. (*Està escudrinyant desde l'escala. Quan veu que ells se n'han anat, entra mirant àrreu, passa i fa mutis per la cambra de Floreia. Torna a entrar la Tomasa. Va a la porta de l'escala,*

i, tant bon punt va per sortir, se troba amb en Lei, descriu cert esglai, i molt pausadament li diu:)

Vés a fòra, creu-me; vés a fòra : ho perdrem tot: encara no s'ha gitat.

LEI. — No, Tomasa, que de mi no es capaç ningú de pendre-me-la. Fèu que arribi als meus braços! On es?

TOMASA. — Calla! pst!... No diguis ni un mot.

(*Fa mutis per la cambra de Floreia. Entretant en Lei se treu un escapulari i el besa amb molta reverencia. Torna la Tomasa amb la Floreia, i, al veure-s els dos amants, s'abracen l'un amb l'altre.*)

TOMASA. — Per Déu, no fèu gota de ramor!

LEI. — Ben malalt estic, Floreia, de tant que hî sofert. No t'ho pots pensar de cap manera!

FLOREIA. — I jo, Lei!

(*La Tomasa fa mutis per anar a buscar un mocador, es a dir, un farcell.*)

LEI. — Estas ben decidida?

FLOREIA. — Si tu ·t sents amb coratge, sí.

LEI. — Jo ? No temis que ·l tenir-te ·m darà coratge per a tot.

TOMASA (*Torna a entrar amb els farcells.*) —

Aneu en nom de Déu, que més desgraciats que haurieu set aquí ja no podeu ser-ho en lloc més. Tu, Lei!... (*ploricosa*) que la teva lleialtat sigui tant gran com el bon cor de la Floreia. Jura-m una cosa.

LEI. — Què?

TOMASA. — Que, un cop sigueu a les terres de més pau, rebreu la santa benedicció per a que pogueu seguir la ruta de la vostra vida sens cap afronta.

LEI. — Jo ·us juri per la meva mare (que ja sabeu que es una santa) que jo no tindré a la Floreia fins que hagi complert com vós desitgeu.

TOMASA. — I tu, Floreia, que t'estimi tant com si fossis ma propia filla; que siga, el teu amor, ple de puresa! Aquí tens la reliquia que, desde la meva besavia, guardi com un tresor lo més preuat! Té: ella ·t guarirà si perdies nostra fe! (*Plorant.*)

FLOREIA (*Molt commoguda, la besa i se la posa.*) — Adeu, Tomasa! (*Abraçant-la.*) Voldria dir adeu al pare.

LEI. — Aneu, Tomasa; aneu a consolar la mare.

FLOREIA. — Deixeu-me apropar a la seva cambra: no vui marxar sens dir-li adeu.

LEI. — No, Floreia, que ja retardem massa, i el gall ja ha cantat dugues vegades.

FLOREIA. — Sens dir-li de paraula... li diré amb el cor.

(*S'apropa a la cambra. Lei i la Tomasa estant inquiets, observant an ella com s'apropa. Retorna Floreia.*)

Pobre! No més hî sentit el soroll dels diners.

LEI. — Anem, Floreia, que jo estic anguniós.

(*Tots ploren.*)

ESCENA XVIII

ELS MATEIXOS, MALENA, FERRER I VERANUI

(*La Floreia no acaba de despendre-s de la Tomasa. En Lei ja es al llindar esperant amb ansia an ella, quan d'un plegat entra la Malena i, abans de fer-se carrec de la situació, diu:*)

MALENA. — Què es aquesta ramor? (*Cridant.*) Tu aquí!... Floreia! què es això? (*Va per agafar a Floreia, mentres crida:*) Socors! socors!... Lladres!... Pare! veniu!...

(*En Lei agafa a la Malena, tirant-la per terra.*)

TOMASA. — Deixa-ls, Malena.

LEI. — Si ·s mou l'encanyi.

FERRER. — Però què diantre es això? (*Sortint afectadissim.*) Tu aquí!

LEI. — Sí, jo, que me l'enduc.

MALENA. — No ·us la deixeu pendre!... Mateu-la, de primer!...

LEI. — Qui la vulgui s'hi ha de jugar la vida.

FLOREIA. — Soc jo, pare, que me ·n vai amb ell.

FERRER. — Això prou, si jo no ·u privés!

VERANUI. — Què! què passa? * Què són aquestos crits? *

MALENA. — Ens roben la Floreia!

(*Veranui va per tirar-se al damunt d'ella. Ferrer vol agafar an ell.*)

* MALENA (*refeta, crida:*) — No te l'enduras viva! *

TOMASA (*Se posa en mig, i ells dos poden fugir. Un i altre va per atropellar a la Tomasa però tot seguit se senten un crits al defora.*) — Prou, mals esperits, prou!... que, si jo cridi entraran els companys d'en Lei que tenen les falç preparades per defensar-nos. Surt, tu, Malena! Si vols surt, que ·l cap te caurà en rodó! I tu, vellot, volies la flor per mustigar-la?... Assadolla-t de diners!

(*La Malena se 'n va a prop del foc aturdida.*)

ROSER (*entrant*). — Sentiu quins crits? Veieu quina vermellor de les teies enceses?

FERRER (*a la Tomasa*). — Tu l'has perduda, però te 'n recordaras! (*A Malena.*) I tu, tant remalaïda, ja m'ho podia pensar que res teu podia anar bé!

VERANUI. — Això ha sigut un engany!

TOMASA. — Jo també 'us deixi, gent de mala llei! (*A la Roser.*) Anem.

VERANUI. — Sentiu com criden?... Sents què diuen?

(*Veus, del defora, fan murmull; però, un moment que aquest calma, se sent una veu llunyana que diu:*)

Ferrer, ferrerot!
En lloc de ferro
volies forjar or!...

(*Acabada aquesta estrofa se senten rialles.*)

MALENA. — Quina mofa!

TELÓ RAPID

ACTE TERCER

Es un hermós paratge del Pireneu entre França, Aragó i Catalunya. Al lluny se veuen les montanyes de la Maladetta nevades de neus noves perquè s'inicía la tardor. Al centre de l'escena ·y ha un gran espadat. A primer terme, a la dreta, unes roques fan d'aixopluc als pastors. A l'esquerra una font planera, algun abet o vern, etc., etc.

Apunta ·l dia. Se sent el dringar de les campanetes del bestiar de llana, que està apletat un xic més enllà.

A l'aixecar-se ·l teló tindrà un tò de blau porpurat.

A l'escena de la pelegrinació, els primers raigs del sol ixent reflectiran damunt de les crestes nevades, amb tal força que semblaran gresols d'or que vessen en la seva bullida.

ESCENA I

MOLSUT, ERTA, NARCIS I GOLLET

(*Estan tots ells dormint sota les roques. Pausa.*)

MOLSUT. — Au, Gollet, au!... Dóna una ullada a la pleta : sents?

GOLLET. — Ei matí, encara.

MOLSUT. — Sí, prou!... Si ja no ·s veuen les Cabrelles.

GOLLET. — Oh! Es que cada dia ·s ponen més aviat.

MOLSUT. — Però vei l'estel del dia, que ja brilla damunt de les montanyes de Viella.

GOLLET. — Desperta ·ls aranesos.

MOLSUT. — Sí, prou!... Ells rai! Dormen amb un ull obert.

GOLLET (*tot buscant*). — Acabem el formatge.

ERTA. — Bon dia ·ns dongui Déu!

MOLSUT. — Bon dia.

GOLLET. — Bon dia.

ERTA (*S'aixeca i se ·n va a la font, s'ajup a terra i beu.*) — Cada dia la trobi més freda.

NARCIS (*S'aixeca, i sense dir res, arregla les pells.*) — Molsut!

MOLSUT. — Què ·y ha?

NARCIS. — Avui que peixin en els erbeis d'enllà del barranc, perquè d'un dia a l'altre pujaran les cabres de Netto.

MOLSUT. — Ja ·y aniran!... Toqueu aixit per vall per vall!

ERTA. — I què ·n farà, en Marcelino, de tant bestiar?

MOLSUT. — El mena a França!

ERTA. — Sí, però aqueix bestiar de l'Aragó no ·ls agrada gota : té poca carn.

NARCIS. — No digues, que n'hi ha de ben pensats.

ERTA. — Prou, prou! Ja, ja!

GOLLET (*que ronda per allí, s'apropa a l'espadat*). — Mireu, els isarts : ja tornen a baixar prop dels prats.

MOLSUT. — Marxa d'aquí, badoc! Que ·t vols estimbar, caramot?

NARCIS. — Au! fòra d'aquí!... o sino ·t tiri un roc! No t'hi vui veure mai, al mirador.

MOLSUT. — Ja senten la tardor. Les neus noves els fan anar per avall.

GOLLET. — Renoi, si ·y havia el caçador de Taull! tant bé que ·ls encerta! Ara ·ls tiraré un roc per fer-los fugir.

MOLSUT. — Si fés vent del port, potser sí que la sentirien.

GOLLET (*Tira una pedra.*) — No l'han sentida.

ERTA. — Que ·t tornes boi, que ·ls vols tocar a cops de pedra?

NARCIS. — S'ha sentit alguna esllaviçada.

ERTA. — Es aquest rucot, que vol matar els isarts a cops de roc.

GOLLET. — Que no!... no més per fer ramor.

NARCIS. — Sentiu?

MOLSUT. — No senti res.

NARCIS. — Prou es algú que ve cap al port.

MOLSUT. — No pot ser : si tot just es de dia.

NARCIS (*Va a l'espadat.*) — No vei a ningú, perquè la boira s'extén per la vall.

(*Erta treu una imatge de fusta que ell, amb un ganivet, està esculpint.*)

GOLLET. — M'en daras una d'aquelles més petites?

ERTA. — Sí, per a tu treballo!.. Au! au! Vés a la pleta, que ja vinc. Avui crec que hem de recomptar quan darem sal.

(*Molsut crida ·l bestiar i fa mutis. Se sent la ramor de les campanetes més accentuada.*)

GOLLET. — Ruix! (*Fa mutis.*)

NARCIS. — Toca d'enllà!... Au!... Tu, xicot! toca de baix!... Ruix!

ESCENA II

ERTA I FLOREIA

(*L'Erta s'està treballant en la seva imatge rondinant una cançó, quan tot d'una se sent una veu llunyana que crida:*)

FLOREIA. — Pastors!... Pastors!... (*Erta al sentir els crits per primera vegada para de treballar per escoltar. Torna a sentir els crits més accentuats.*) Pastors!... Pastors!... (*L'Erta mira arreu, i torna a treballar fins que compareix la Floreia.*) Pastors!... Pastors!... Ni les montanyes me responen amb el seu ressò. (*Mirant arreu.*) Quina solitut! (*Erta, al veurela an ella, s'amaga, tapant amb molta pressa l'imatge que està esculpint. Ella se n'adona d'ell, i li diu:*) Qui sou que aixit vos amagueu? Que es que teniu por de vós, o dels que vénen aquí? No responeu? No sereu tant desgraciat que estigueu mancat de parla?

ERTA (*reganyós*). — No.

FLOREIA. — Sols vos demano socors, pastor, que só la dòna més desventurada.

ERTA.—Vés, vés! Torna-ten montanyes avall! Què véns a fer-hi, aquí? eh?... Què ·y busques?

FLOREIA. — Res més que m'ajudeu. Fèu-ho, pastor! fèu-ho per l'amor de Déu!... Vos ho demani per caritat.

ERTA. — Au, au! cap avall altra vegada!... Au! te dic : ho sents?

FLOREIA. — Què dieu?... que rodoli a capgirells, després que ·ns ha costat tant de pujar? Es que no ·us demani el socors per mi... perquè no vai sola.

ERTA. — No vas sola? A fe que no vei qui t'acompanya.

FLOREIA. — Aixit com vos creia mancat de la paraula, bé ·m podria creure que ·y sou sol, al món, mancat de pare i mare, de muller, de fills, de germans; perquè un cor dur com el vostre no pot haver bategat per ningú.

ERTA. — Què diantre expliques? A fe que soc ben nat : ho sents, tu, dòna extranya, que has vingut a caure aquí com una au ferida? Què ·y busques, dalt d'aquests cims? Tinc bon pare i

bona mare, que Déu els dongui forces anys de vida!... Però què sé jo qui ets tu... i què busques?...

FLOREIA. — No més que socors per al meu company, que ha caigut defallit damunt de les últimes llastres que ·s troben per arribar an aquests glevats. Veniu!... Ajudeu-lo!... Veniu, pastor! que, si la fredor del port s'apodera d'ell, ja sabeu vós que es deixar-lo robar per la mort!

ERTA. — Té : aquí ·y ha pa i formatge. Es l'unic que ·t puc donar.

FLOREIA. — Veniu amb mi!... Vós sou fort i l'ajudareu!... Jo ja no puc més!

ERTA. — Déu me ·n regord! Vés, vés! Enduten això!

FLOREIA. — Moltes mercès, pastor de l'almoina!

ERTA (*La mira de fit a fit.*) — Espera-t. D'on ets, tu? D'on véns, que hagis fet tanta via?

FLOREIA. — Venim de més enllà del Port de la Gelada... de les montanyes d'Erill-Castell i d'Ataull.

ERTA (*molt insistentment la mira*). — I ets moçota! Qui es aquest que t'acompanya?

FLOREIA. — Què ·n trauré, de dir-vos-ho?

ERTA. — El teu company? (*La mira.*) Vés, vés, que ·m fas basarda!

Floreia. — No ·n tingueu, de por de fer una obra bona : sentiu?

Erta. — No senti res.

Floreia. — Ja veieu si es a prop, que fins d'aquí senti la seva veu defallida.

Erta. — Doncs jo no senti res.

Floreia (*cridant*). — Ja vinc, Lei, ja vinc!

(*Fa mutis per on ha entrat.*)

(*Erta se ·n torna corrents cap al jaç, i destapa l'imatge, se la mira nerviós i la rebot per terra. Se ·n và a l'espadat, xiula i crida els pastors companys seus. Se senten xiulets i veus llunyanes que li contesten tot apropant-se.*)

ESCENA III

ERTA, MOLSUT I NARCIS

Erta (*confós d'emoció*). — Veniu! cuiteu! apropeu-vos! que jo ni tinc esma de caminar.

Molsut. — Què tens? Què t'ha passat?

Erta. — Una cosa molt extranya! Ha vingut una dòna!

NARCIS (*tot esverat*). — Què ·y ha?

ERTA. — Ha vingut una dòna a demanar socors. Es a dir, ella ·u ha dit!

NARCIS. — Una dòna, dius?

ERTA. — Sí, sí! una dòna!

MOLSUT. — Socors?

ERTA. — Sí, per a un que diu que es company d'ella que està rendit allí a les primeres llastres que trobem anant cap a l'estany.

MOLSUT. — I tu què li has dit? què has fet?

ERTA. — Ah!... Jo res : li hai donat pa i formatge. Però volia que l'acompanyés per ajudar a l'altre. Però com que s'ha presentat d'aquella manera tant extranya, m'ha fet basarda : em pensava que no fos una altra cosa.

MOLSUT. — No sé què volies que fos!

ERTA. — Ja veureu : com que ·s diuen tantes coses! allò de l'estany encantat!...

NARCIS. — Són ruqueries : vet-aquí.

ERTA. — Però... renoi, quan l'he vista bé!

NARCIS. — Què?

ERTA. — No m'hî pogut entretenir mirant-me-la, de tant hermosa! Sabeu aquella Verge que vareig fer, que tots me deieu que mai de la vida havieu vist una fesomia semblanta, de tant

bonica que era? Doncs figureu-vos que, veient-la an ella, la Verge semblaria lletja!

NARCIS. — D'on venia, tant matí? Això es que haurà fet nit per les montanyes.

MOLSUT. — No ·n pot ser d'altra.

ERTA. — Ja ·u ha dit.

NARCIS. — D'aon?

ERTA. — Ha dit que havia passat el port de la Gelada. Es veu que es d'aquelles Valls de Bohí!

NARCIS. — Sí que han caminat!

MOLSUT. — On es ara?

ERTA. — Ja ·us ho hî dit. A les llastres, després del glevat.

MOLSUT. — Au! anem-hi : veiam si ·ls trobem.

ERTA. — No pas jo.

MOLSUT. — Narcís! au! anem-hi! Veiam què es això!

NARCIS. — Vols dir, Molsut?... Passen tantes coses rares!... Pots pensar que ja vindran. Vagin on vagin, han de passar per aquí, sent on diu aquest que són ; perquè, si haguessin anar pel camí planer, passarien per baix.

MOLSUT. — Ja veuras : no ·ns hi hem pas d'apropar! D'un troç lluny ja ·ls veurem. Au! anem-hi! No tinguis basarda! Deuen ser caminants

que van a França, i ·s deuen haver errat de camí. Au! Au!... o si no me n'hi vai sol. (*Mutis.*)

(*L'Erta s'està mirant la seva imatge.*)

NARCIS. — Au! vine-y tu, també!... Sents, tu, Erta?... Au, home! No treballis, que es festa, avui!

ERTA (*malhumorat*). — No, no : jo ·m quedi.

NARCIS. — Tu mateix.

(*Fa mutis.*)

ESCENA IV

ERTA I GOLLET

GOLLET (*cridant*). — Aon van aquells?

ERTA. — Què diantre crides?... Tot m'has espantat!

GOLLET. — Aon van?

ERTA. — Allí, enllà dels glevats.

(*Torna a treballar.*)

GOLLET (*apropant-se i agenollant-se al costat d'Erta*). — Doneu-men una. Me l'estimaria més! A l'hivern, quan fos a casa, li faria llum.

ERTA. — Sí, prou! Fes-te-la, si vòs!

GOLLET. — Jo ·n sabés com vós! tot lo dia no faria altra cosa.

ERTA. — Això rai! Rascant i tallant fusta se n'apren.

GOLLET. — Ensenyeu-me la Verge! Me la voleu ensenyar una altra vegada? Deixeu-me-la veure Apa, ara que no ·y són!

ERTA. — T'agrada força?

GOLLET. — Ja ·u recrec!... Es més bonica que la del santamén!

ERTA. — Oi que sí? Doncs, ara no fa gaire, ha vingut aquí una dòna més hermosa que la meva Verge.

GOLLET. — Sí?... Sí?... Què dieu?... I ara?... Com ha set?

ERTA. — No ·u sé pas.

GOLLET. — I els pastors se n'han anat amb ella?

ERTA. — Oh! no! Ella ha fuit sola : ha demanat socors per a un home que va amb ella.

GOLLET. — Perquè no ·y anaveu vós, també?

ERTA. — M'ha fet basarda. Però jo, ara, faré una altra Verge que serà més bonica que ella. Sí, sí, que ·u serà! Ho sents?

GOLLET. — Ja ·u es prou la que vareu fer.

ERTA. — No, que no ·u es prou.

GOLLET. — Ara me ·n vai a veure si ·ls vei.

ERTA. — No t'hi apropis gaire.

GOLLET (*anant a l'espadat*). — Ja ·ls vei.

ERTA. — Els veus?

GOLLET. — Ja ·u crec! Si són aquí mateix! Té: ara ·ls faré un xiulet. (*Xiula. Se sent que li responen.*) Hi vai!

ERTA. — Apa! vine aquí! No ·t moguis: sents? no ·t moguis!

GOLLET. — Ja torno desseguida.

(*Mutis.*)

ESCENA V

ERTA, ELS PASTORS, FLOREIA I LEI

(*L'Erta s'aixeca i se ·n va a mirar desde l'espadat.*)

GOLLET. — Ja són aquí! ja són aquí!

ERTA. — Calla! No moguis tanta ramor.

GOLLET. — Voleu dir que es tant hermosa com dieu?

ERTA. — Au! calla, tu.

NARCIS. — Arregla ·ls pellaços. I tu ajuda-ls.

ERTA. — Qui! jo? (*No ·n fa cas.*)

(*Compareix la Floreia, que sosté an en Lei. En Molsut també l'ajuda. En Lei camina amb molta pena.*)

MOLSUT. — Veniu cap ací, que aquí ·y estarà bé.

LEI (*Amb molta pena s'asseu damunt de les pells.*) — Floreia! com t'has fadigat! Fins me sembla que ·t senti ·l cor com tebat!

FLOREIA. — No, Lei : no tant com tu. Jo rai! estic ben bona. Descansa.

ERTA (*an en Narcís*). — Què té, aquest home?

NARCIS. — Está rendit. Es veu que no està bo.

MULSUT (*a l'Erta que està encantat mirant an ella*). — Apropa les teves alforges!

ERTA. — Això rai!... Té.

NARCIS. — Tu... toca per munt.

GOLLET. — Ja ·y vai.

MOLSUT. — Au! vés! (*En Gollet fa mutis.*)

FLOREIA. — Estas millor. Descansa, que això no es res més que una fredor de la sang.

LEI. — Descansaré un xic, i quan el sol sigui alt seguirem el nostre camí.

MOLSUT. — A fe que més enllà de l'ermita no s'hi pot passar de cap llei.

FLOREIA. — On es l'ermita?

MOLSUT. — A l'altra banda del port.

NARCIS. — Ca, ca! no ·us mogueu. Ja hi esteu bé, aquí : no ·us cal enquimerar. Ja s'apanyarà desseguida. Es la brufadota d'aïr al vespre...

vet-aquí! Si teniu gana, aquí ·y ha pa i formatge. No ·us cal patir de fam, no, que prou bestiar hi ha.

MOLSUT. — Això rai! I avui que es festa! Me ·n vai a mirar aquell xicot que fa.

(*Mutis amb molta calma.*)

(*L'Erta i en Narcís s'aparten i se ·n van prop de la font.*)

LEI. — Floreia! Tant fort que ·m pensava ser, i ja veus com me trobi!

FLOREIA. — Què vols fer-hi! Amb la salut tu no pots fer-hi res. Ja ·t posaras bé.

LEI. — Em trobi molt malalt. Hî sofert molt. Què faries tu si jo no pogués seguir el camí?

FLOREIA. — No ·m mouria del teu costat.

LEI. — No ·t mouries!... no ·t mouries!... I si jo no ·m pogués moure, perquè ·m morís?

FLOREIA. — I ara?

LEI. — Sí, Floreia : jo ·m senti molt abatut : tinc ganes de plorar

FLOREIA. — Plora tant com vulguis; però no pensant en la mort, que tant tu com jo la tenim lluny.

LEI.—Vols dir? Aquesta punyida que ·m senti aquí m'entristeix. (*Al cor.*) Escolta : si jo moria, què

faries, tu? Al pensar això senti una fredor, tot jo...

ERTA (*a Narcís*). — Sents? Parlen de la mort.

NARCIS. — El vei molt malalt, an aquest minyó.

FLOREIA. — Em faras plorar : m'entristeixes més...

LEI. — Veus? si tu ploresses, jo també ploraria. Ara, ara ·m vaig trobant bé. Senti un benestar... Aquest aire fret sembla que m'anima.[1] *Com et vei, Floreia meva, jo que t'he vist dar les primeres passes! Ara ·t trobi aquí amb mi, meva, ben meva, i això ·m dóna dalir per viure, per caminar. Té : ja ·m trobi bé;* ja torni a tenir la força de sempre.

(*Ell està assentat. Fa un esforç inutil.*)

FLOREIA. — No ·t moguis. Descansa.

LEI. — No! no puc!... Estic perdut!... Jo ·m quedaré aquí! (*Plorant.*) *Has vist l'ossada d'aquella cabra? Semblava que encara dormís perquè la negror del voltant era de la carn devorada per les formigues. I aquella altra que no ·s podia moure, trencada de cames, quan s'haurà gaudit de l'herba del voltant no podrà dar un pas més enllà, i farà la mateixa fi que l'altra... la fi que

1. Els *cortes* d'aquesta escena ·s faran si ·ls artistes no ·s consideren amb prou força per a sostenir l'interès de l'espectador.

hem de fer tots, la que faré jo molt aviat,* perquè senti dintre de mi una veu que 'm diu: «— Fins aquí prou. No la gaudiras: serà teva, però no la podras tenir.» Et miri, t'agafo fort, i 'm sembla que no 't tinc. Quin mal hî fet de treure-t de l'urpada del usurer?

FLOREIA. — No pensis en coses extranyes... Com te fatigues! *Com et mates tu mateix! Quan et senti aixit es quan me fas sofrir.

LEI. — No, Floreia: jo 'u pensi, i tinc de dir-t'ho.

FLOREIA. — Quant no daria jo per trobar-me com tu, i pitjor (sí, molt pitjor!), mentres tu estigesses bo! Si descalça tingués d'anar a l'ermita de les Set Verges, descalça 'y aniria, encara que dels meus peus ne sortís sang que regués el camí! Si tingués de portar la pedra més grossa per fer el temple, em veuria amb coratge de dur-la tant gran, que cap home del pelegrinatge la podria moure!* Tu no 't pots morir. Té: besa la reliquia, que ella 't guarirà.

LEI. — Tinc més set!...

FLOREIA (*als pastors*). — On hi ha aigua, per aquí?

NARCIS. — Aquí 'y ha la mellor font de la montanya.

FLOREIA. — Sí que es aprop! (*La Floreia s'hi*

apropa; i omple d'aigua una fulla.) Sents, Lei quin soroll que fa, aquesta aigua? Sembla un cant d'aucells! Té la mateixa brillantor de l'estel del dia! Té : beu.

(*Se sent la ramor llunyana d'un rés misteriós.*)

LEI. — La fredor d'aquesta aigua ·m crema. Quina ramor més extranya que senti!

FLOREIA (*als pastors*). — Sentiu?

ERTA. — Potser trona.

NARCIS. — Ca! es com una venturia.

LEI. — Són els crits de les ànimes, que ·m criden!... Sents? Ja ·y tornen.

NARCIS. — Ja sé què es. No me ·n recordava! Es el pelegrinatge al temple de les Set Verges. Cada any, en aquest dia, ve gent de totes les valls : d'Ariege, de Venasc, d'Ansó i de la Vall d'Aran.

FLOREIA. — Es la que ·y porten les pedres per fer el temple?

NARCIS. — Qui més gran la pot dur, fa millor sacrifici. Sentiu, el rés de cada any?

ERTA. — Bé n'hi duen, de pedres! però ·l temple encara no puja set pams del terrer.

LEI. — Oi que fa certa basarda, aquest rés? Semblen crits de l'altre món.

FLOREIA. — Pensa en la vida. Quan no 's vegi cap estel, ja veuras com tindras més esperit. Pensa en tot allò que haviem parlat tantes vegades. No, no ·t cal pensar en res més que en la teva mare. Solament per la bona ventura que ella ·ns desitja, no pot ser que ·ns passi cap contrarietat grossa. Que hem fet algun mal?

LEI. — Es ben cert : el nostre amor es ven pur.

FLOREIA. — I doncs desvaneixe-t i pensa en el camí que encara ·ns toca fer.

LEI. — El camí que hem de fer, no som nosaltres els qui ·n sabem la fi. Dona-m més aigua, que m'escanyi de set.

FLOREIA. — Desseguida.

(*Torna a la font a omplir la fulla.*)

NARCIS. — No li donguis tanta aigua : no li serà bo.

LEI. — Sí Floreia, sí, que ·m cremi!

ERTA. — (Per què li deies res?... Que ·n begui tanta com vulgui.)

NARCIS. — (Si li farà mal, home! Es freda com glaç.)

FLOREIA. — Et farà mal.

LEI. — No : porta-men més.

FLOREIA. — Espera-t un xic. Què tens? Lei!

NARCIS. — Què hi ha?

FLOREIA. — Mira-m Lei.

NARCIS. — Es l'aigua : ja ·u deia. No es res : ja li passarà.

FLOREIA. — Què podriem fer? No sabeu res per animar-lo?... I vós?

ERTA. — No sé res, dòna.

FLOREIA. — Crideu als altres pastors.

NARCIS. — Deixa-l assossegar!

LEI. — No cridis!

FLOREIA. — Sí! que vingui tot-hom! (*Se ·n va a l'espadat.*) Pelegrins de totes les valls, veniu! Vosaltres que cada pas vos fa brollar la suor del vostre cos pel sacrifici diví! veniu a confortar a un home afligit!

ERTA. — No cal que ·ls cridis, que ·ls que van per la drecera han de passar per aquí.

NARCIS (*A Floreia.*) — Vine, vine, que ·t demana.

(*Del rés llunyà se senten les veus més clares. Les unes pregunten:*)

VEUS. — On aneu?...

ALTRES (*responen*). — Prop del Cel! Santa...

(*Murmull general, per tornar a repetir lo mateix.*)

FLOREIA. — Si aquest es el camí del Cel, per què jo ·y trobi tanta desventura?

LEI (*moribunde, s'ageu damunt de les pells. Fins*

ara haurà estat recolzat en una pedra en la qual hi havia una pell al damunt.) — Floreia!... Floreia!...

FLOREIA. — Mira-m! (*Agenollada al seu costat.*)

LEI. — No deixis, mai de la vida, a la meva mare.

FLOREIA. — Lei! Veniu, pastor! Crideu a la gent!

NARCIS (*a l'Erta*). — Vine, tu! Què ·y fas, aquí? Aquest home no sé què té. Per mi està molt malalt.

ERTA. — S'està morint.

NARCIS. — Calla, tu! Bé prou que ·u vei!

FLOREIA. — No! no!

ESCENA VI

ELS MATEIXOS I TOTA LA PELEGRINACIÓ

(*En Lei ha caigut de tal manera, que les pells i troços de manta que fan una mica de tenda priven a l'espectador de veure-l moribunde. Entra la comitiva formada de pastors dels plans de Beret amb la caputxa posada, bastons llargs amb ganxo a l'extrem, i els seus tipics davantals. Ells fan d'ermitans. Seguidament homes i dònes amb els seus*

vestits tipics de la Vall d'Aran, Venasc, Ansó, Bohí, Ariege, etc., etc. Banderes, ganfarons, creus parroquials, una Verge romanica tal com es i una altra vestida, el mantell de color morat de la qual es el que ·s farà servir per a lo que segueix. No ·y ha cap capellà : són els pastors d'Ariege que fan d'ermitans. Arribada la comitiva, que invadeix tota l'escena, es ja de dia. Surt el sol en tot el seu esplendor, els raigs del qual il·luminen les montanyes del fons, que talment semblen gresols d'or que regalin per tots els vessants de la més alta montanya del Pireneu. Tot en conjunt ha de ser un esclat de color. Mentres se va presentant la comitiva, els pastors i la Floreia atenen an en Lei, qui, com hem dit, està moribunde. Quan tots ja són allí presents, s'aixeca la Floreia, i se ·n va davant dels ermitans.)

FLOREIA. — Ermitans del temple de les Set Verges! tingueu pietat d'aquesta desventurada dòna, que està perdent l'home que més estima, la joia més preuada de la meva vida!

(*Agenollant-se.*)

ERMITÁ 1.r — Qui ets, tu?

FLOREIA. — Una dòna enamorada, fugitiva, cercant les terres de pau!

ERMITÁ 2.ⁿ — Ets fugitiva? Qui fui, algun mal deixa enrera!

FLOREIA. — Mireu allí : sota la roca ·y ha un home que sofreix! Socors, per pietat!

ERMITÁ 1.ʳ (*S'apropa on es en Lei.*) — A fe que es veritat que ·l semblar d'aquest home es més de ser de l'altre món que d'aquest!

FLOREIA (*Plorant.*) — Socors!

ERMITÁ 1.ʳ — Què ·y puc fer-hi jo, bona dòna?

FLOREIA. — Què sé jo, si no més hî vist morir la meva mare! Aleshores creeva que ja no podia passar major desventura; però ara torni a sofrir com sofria aleshores per ella.

ERMITÁ 2.ⁿ — I com se diu?

FLOREIA. — A la nostra comarca es conegut per en Lei, que *ei* vol dir «Alerta».

CELIA. — Aquest, en Lei, fill de la Joana?

FLOREIA. — Sí : el mateix.

CELIA. — Pobre Joana! Plora dia i nit!... L'està esperant i corre pel poble com folla, dient : «— El meu fill! El meu fill!» El veure-la fa plorar als més serenys; el sentir-la fa esgarrifar de tanta pena!

FLOREIA. — Sou de per allà, vosaltres?

CATERINA. — Ja ·u crec! Torna a ta casa, que aixit

hi tornarà ·l fill de la pobre Joana, que, com t'ha dit aquesta, no té sossego.

CELIA. — Pobre Joana! no més plora!

ERMITÁ 1.r — Tanqueu-li les parpelles.

ERMITÁ 2.n — Jo, que ·l toqui? Què sé jo si està en bona gracia!

FLOREIA. — Que dubteu, vós? Penseu que pot ser un mal home? Si això pensessiu, quedarieu condemnat pel mal pensament; i, encara que aixit fos, bons i dolents són fills d'un mateix Déu. Amb això no dubteu de socorre-l si podeu.

NARCIS. — Feu lo que pogueu, si ·y sabeu alguna cosa. Tant moçardó, i veure-l d'aquesta manera, fa nuar el cor!

ERMITÁ 1.r — Pelegrins! deixeu la càrrega del sacrifici : aneu seguint per la plana, que hem d'auxiliar una ànima que ·ns abandona! Tu guia-ls pel camí planer : ja ·ns trobarem al cap del port. (*L'ermità 2.n se ·n va amb dos més com ell.*) I vosaltres acompanyants de la Verge, porteu el seu mantell, que molt serà què cobrint-lo no revisqui per gracia divina, si ell es bo.

FLOREIA. — Si la seva bondat ha de salvar-lo, se salvarà. Jo sé qui es ell.

(*Dònes de la vall de Venasc i d'Ariege treuen*

el mantell de la Verge, i amb tota cura ·l posen damunt d'en Lei. Dònes de diferents comarques, per fer un petit conjunt colorit cerquen el malalt en tal forma, que, com hem dit, el public no ·l pot veure. Tothom se descobreix. N'hi ha que fins s'agenollen.)

ERMITÁ 1.r — Vosaltres... seguiu el camí, que ·l sol no té deturador.

(*Tota la comitiva ·s posa en marxa de la dreta a l'esquerra ben a poc a poc. Se senten altra vegada ·ls crits.*)

[1] VEUS. — On aneu?
ALTRES. — Prop del Cel! Santa...

(*Confonent-se al sens-fi.*)

ERMITÁ 1.r (*a les dònes que cerquen el difunt*). — Anem, que la quietut es el millor remei per als atribulats.

CELIA. — Adeu, Floreia.

CATERINA. — No podem acompanyar-te més : hem de complir amb qui es més que nosaltres.

FLOREIA. — Que ·l vostre camí sigui més planer que ·l meu.

1. Aquestes veus han de ser ben armonioses.

CELIA. — Adeu.

CATERINA. — Adeu.

ERMITÁ I.r — Escolta (i vosaltres també) : si aquest home se salva, portareu el mantell de la Verge al seu temple amb els peus descalços, encara que tingueu de trepitjar ortigues; i, si no, deixeu-lo a la primera parroquia que trobeu.

FLOREIA. — Ell sani o mori, aixit se complirà.

NARCIS. — Per ma part, jo també prometo complir la mateixa ofrena. I tu, Erta?

ERTA. — Què sé jo, lo que faré? No 'm digueu res.

ERMITÁ I.r (*acompanyat d'altra gent*). — Que Déu vos ajudi.

(*Mutis amb els que restaven de la comitiva.*)

ERTA. — Quin enrenou de gent! Estona ha que ja volia que fossin fòra. Què vols que li faci 'l mantell si ja es mort?

NARCIS. — Calla, que sembles una mala oruga!

ESCENA VII

FLOREIA, ERTA, NARCIS I LEI (MORT)

FLOREIA (*com embogida, crida:*) — Lei!... Lei...! No 'm respon!

ERTA. — Com vols que ·t respongui si està més fret que ·l glaç!

NARCIS. — Si es mort!

FLOREIA. — Mort, dius? Té! si ·m mira! Sí! sí!... mira-m, Lei, mira-m, que soc jo qui ·t crida!... No respon! Té ·ls ulls oberts i no ·m veu!...

ERTA (*Plora.*) — Què faras, ara?

FLOREIA. — Què sé jo, lo que puc fer, si ell es mort!

NARCIS. — No ·n dubtis : ni ·l cor li bat. Ja pots resar per ell.

FLOREIA. — Aixit la terra ·s trasbalsés per quedar colgats dintre d'ella!... que, havent mort l'home més bo de tots els homes, no pot ser que al món hi hagi ventura! * Què es aquest misteri que jo ignorava? què es això tant gran que ·ns glaça la vida en plena joventut? *

NARCIS. — Me ·n vai a cridar aquells. (*Mutis.*)

ERTA — Vols que ·t faci una creu? Sents, què ·t dic?

FLOREIA. — No, que la Verge no l'ha volgut salvar.

ERTA. — Què dius ara? No reneguis, que danys pitjors pots tenir encara!

FLOREIA. — Què pot ser pitjor per a mi?... Res més!... Mare! mare! Per què vareu deixar-me?

ERTA. — Deixa estar als que no ·y són. Prou feina deuen tenir, Floreia!

FLOREIA. — Calla.

ERTA. — No te ·l miris tant!... Què ·n treuras? Deixa-l estar : ara ja es mort. No tens por de tocar-lo? Tapa-li la cara que sembla que mira; o, si no, tanca-li ·ls ulls. Vine, vine! No t'hi estiguis tant aprop! Au!

FLOREIA.— Què vòs, tu? Allunya-t, véste-n, si vòs.

ERTA.— No ·t vui deixar. Què ·y faries aquí, sola?

FLOREIA. — Deixeu-me : no ·m doneu més neguit; que, sent-hi ell, ja no ·y estaré, de sola!

ERTA. — Que ets boja?... Sent-hi ell! sent-hi ell! Ara ja es com si no ·y fos. O, si no, diga-li que s'aixequi, que ·t miri no més : no tingues por, no; no ·t mirarà.

FLOREIA (*plorant*). — No pot ser cert!

ERTA. — Escolta una cosa : sents?... Escolta-m, cuita.

FLOREIA. — Què! què voleu?... Deixeu-me estar! no ·m digueu res!, que no vui saber res més del món!... Deixeu-me!

ERTA. — Ja sabs lo hermosa que ets? Ets més hermosa que la meva Verge. Vols ser meva?

FLOREIA. — Això ·m dius, a mi?

ERTA. — Com que sí, que ·u podries ser, de meva! Jo tinc vida!

FLOREIA. — Què sabs tu!

ERTA. — Mira : si vols ser meva, jo t'ajudaré a fer el clot.

FLOREIA. — Calla, malvat, que, si ell te sent, t'arrencarà la llengua!

ERTA. — Ell rai! Ja no ·l sentiras mai més. Ja no ·t mirarà més.

FLOREIA. — Fui d'aquí, animalot extrany! Fui, que, si ell no ·m mira, jo encara ·l vei! No parla, però dintre ·l meu cor hi sento la seva veu!

ERTA. — Sí, prou! Ja veuras, els corbs i les gralles, com aviat vindran! Elles senten la farum de la mort desde moltes hores lluny. Veuras, els aucellots negres, com se li menjaran els ulls, i, per més que tu vulguis esquivar-los, no ·l deixaran! Sols ne quedarà l'ossada.

FLOREIA. — Tu ets el primer corb que s'apropa! Fui d'aquí, que la lluentor dels teus ulls em fa por!

ERTA. — Espera-t! No cridis, dòna volandera, no cridis; que ni ·ls udols de les feres m'aturarien, a mi! Calla, que ·l teu orgull et pot costar la vida!

FLOREIA. — Què més podria volguer, que morir!

ERTA. — Si no ets meva potser ho lograras, perquè jo no ·t deixi, i ·t seguiré encara que saltis del cim més alt de tota la montanya; que allí on s'esclafi ·l teu cos hi caurà ·l meu al damunt. Cuita! Anem-nos-en d'aquí abans no vinguin els altres! Cuita!

(*S'apropa. Vol agafar-la.*)

FLOREIA (*esfereïda*). — No!... No t'apropis, ser maligne! Fui, que ·m fas por!

ERTA (*empaitant-la*). — Et vui : ho sents? No fugis perquè ·t vui tant de grat com per força!

FLOREIA (*Fa una corrediça i se ·n va a l'espadat.*) — Vine, si tant me vols per força! Té! vine!... Vine-m a buscar aquí!

(*Amb els braços oberts d'esquena a l'espadat.*)

ERTA (*aturdit*). — Fuig d'aquí que les fondalades xuclen! Fuig, que ·y cauras!

FLOREIA. — I doncs? veus com ets tu que tens por, poruc de mala llei?

ERTA. — Ja ·t vei com volas per vall!... Aparta-t.

ESCENA VIII

DITS, GOLLET, MOLSUT I NARCIS

GOLLET (*desde dintre*). — Fugiu d'aquí, que heu perdut l'enteniment!... Sentiu? (*L'Erta s'aturdeix.*) Però... que ·us heu tornat boja?

(*Entrant*).

MOLSUT (*entra depressa*). — Això es volguer-se matar! I tu per què li deixes apropar?... eh?

FLOREIA. — Ara sí, que m'apartaré, perquè ·y sou vosaltres. Es que preferia la mort abans que aquesta fera ·m devorés.

NARCIS. — Però... què ·y feia a l'espadat? Vaia una manera de cridar les desgracies!

(*L'Erta s'amaga la cara i s'ajup a terra, avergonyit.*)

MOLSUT (*a Erta*). — Què es això?... Què ha succeït?

FLOREIA. — No respondrà, perquè la maldat l'emmudeix. Volia que fugís amb ell! Volia que jo deixés lo que més estimi! I es tant infeliç, que ni fent-me por ho ha lograt. Sols jo l'he espoVruguit an ell exposant-me la vida. Per això

m'heu vist a l'espadat. L'hi esperava; però, estemordit, no s'ha mogut.

NARCIS. — Però... que es un somni, això? Pot ser que tu sigues tant dolent?

MOLSUT. — A fe que de gent dolenta no ·m vui al meu costat. Respon, almenys, defensa-t, que so jo qui t'ho mani. (*L'Erta ·s va preparant per fugir.*) Com pot ser que en un instant t'hagis tornat com una bestiota dolenta, que en el teu semblant s'hi descobreix tota la maldat que portaves amagada?

NARCIS. — Fem-li fer la fi de l'ovella estimbada?

MOLSUT. — No ·m mereix d'altra.

FLOREIA. — Deixeu-lo estar! Bé prou pena tindrà ell de viure amb tanta maldat!... Deixeu-lo.

ERTA (*fugint*). — No m'atrapareu pas. I tu guarda-t de que jo ·t trobi, que ·t trobaré!

MOLSUT. — Fas bé de fugir: ens estalviaras de fer per compte nostre lo que Déu ja farà.

NARCIS. — Però vui mirar si ·l toqui amb un roc.

GOLLET. — No! no li tireu!

MOLSUT. — Que nò veus que es un llopot, això?

NARCIS. — Gaire-bé ·l só tocat; però aquest altre li aplanarà l'esquena.

MOLSUT. — Ja està ben esquivat.

GOLLET (*se treu la gorra i s'agenolla prop del difunt*). — Sembla viu!

MOLSUT (*fa ·l mateix acatament*).— Què vols fer-hi?

NARCIS (*fa lo mateix*). — Quan es arribada l'hora no té deturador.

FLOREIA. — Massa es cert tot lo que ·m dieu; però jo ·u estic passant i no ·u crec!

MOLSUT. — Agafeu les destrals i veniu.

(*En Narcís i en Gollet van a buscar les destrals i fan mutis. Tornen a sortir, enraonen un moment amb en Molsut i fan mutis.*)

FLOREIA. — Ja veieu quanta desgracia per una dòna! Nosaltres que fugiem per buscar la felicitat!

MOLSUT. — Què vols fer-hi! Les coses han de venir pel seu natural!

FLOREIA. — Si ·us explicava lo que ·m volien fer!.. (*Se senten cops de destral.*) Què es això? Sentiu?

MOLSUT. — Són ells que tallen branques. Aixís ens el podrem endur millor.

FLOREIA. — Aon?

MOLSUT. — Ja t'ho pots pensar : avall

FLOREIA. — Desfarem el camí que ja haviem fet?

(*Agafa flors que troba, i les tira per damunt del mort.*)

MOLSUT. — Què vols fer-hi! No ·y ha altre remei.

FLOREIA. — Lei meu! Com te torni a casa!

(*Plorant amargament.*)

MOLSUT. — Mai hi havia sentit plorar, a la montanya!

TELÓ

ACTE QUART

Es la mateixa decoració del primer acte. Es a entrada de fosc.

Dònes i algun home vell surten de l'iglesia.

* ESCENA I

MANEL DE CILIA I JOAN AMAT

(*Estan enfront de la porta de l'iglesia. Van venint endavant i a la dreta.*)

MANEL DE CILIA. — No : no se n'ha sabut res més.

JOAN AMAT. — Qui sab aon deuen ser ! Mira que varen sortir amb una brufada... ! Potser varen quedar colgats en el port : vet-ho-aquí.

MANEL. — I el teu, què ·y diu?

JOAN AMAT. — Ja n'està més distret. Ja veuras: com que va veure que ella no li portava llei... Oh! I, encara que no hagués sigut aixit, els de Ferrer no són gent per lligar amb la nostra familia. No, no!... Ca, ca!

MANEL. — Ja, ja. Qui fa molta llastima es l'avi, tant sord! No més plora. Quan va saber que ella els havia fuit, diu que si no ·y són a temps anava a donar un cop de destral an en Ferrer.

ESCENA II

DITS I ANTON DE DURRO

ANTON (*entrant per l'esquerra*).— Però que no hem d'anar a jóc? Es molt tard.

MANEL. — Cada dia ·n passa més via de fer-se fosc. Sabs què deiem, Anton? Aon diastre hauran anat a parar, aquell parell d'esbojarrats?

ANTON. — Vés, vés: no me ·n parleu, que jo no ·u aprovi de cap manera! Aon vas a parar! Fugir d'aquella manera! Oh! i aquesta jovenalla,

si surt algú de cân Ferrer, jo crec que ·y hauria hagut alguna desgracia. No n'hi havia per a tant. Que ·us penseu quina ramor, pel poble! Jo ·m creeva que ·y havia foc. Aquell cridar i tantes teies enceses!

MANEL. — Semblava que corrien falles.

ANTON. — Ah! i el teu ja va ser ben badoc! Que no ·u veia que ella no estava per a ell?

JOAN AMAT. — Fins que ell mateix ho ha vist no l'hem pogut disuadir.

ANTON. — Ja li ha valgut més, ja! Aon vas a parar amb aquesta gentota? Oh! i aquest Veranui ja cal que vigili, perquè ·ls moços del poble li porten amenaçada. Aon vas a parar! Bé: que ·us quedeu o veniu? Jo me ·n vai, tant si veniu com si ·us quedeu : es tard i fresqueja.

JOAN AMAT. — Sí, sí, venim. Eh, Manel?

MANEL. — Bé ·ns hem d'anar acostant al sopar.

(*Tot fent mutis els tres.*)

JOAN AMAT. — En Pessic els va fugir, també.

ANTON. — I la Tomasa, de tant menudeta que ·y va entrar.

JOAN AMAT. — Ningú ·ls vol.

(*Mutis esquerra.*)

ESCENA III

Per l'esquerra entren els pastors que vénen del past, junt amb altres que han trobat pel camí.

(*Pausa*)

(*Damunt d'unes andes o baiart fet de branques porten el cadavre d'en Lei, cobert amb el mantell de la Verge, guarnit de flors boscanes. No ·l porten damunt de les espatlles, com s'acostuma per avall : el duen a pes de braços. Se colocaran les figures de tal manera que sols se veurà una mica de mantell engalanat de flors. Tant bon punt han entrat a l'escena, s'aturen davant de l'iglesia, i demostren cert cansament. En Gollet avança cap a l'iglesia, mira la porta i retorna. La Floreia, agenollada, amb el cap damunt d'en Lei, plora.*)

GOLLET. — Sí : es oberta.

MOLSUT. — Doncs entrem-lo.

(*Molt silenciosament l'entren a l'iglesia amb passos apesarats, tant per l'abatiment*

moral com per la fatiga del camí. En totes aquestes evolucions s'ha de tenir en compte de no descubrir davant del public el cadavre. Pausa. De l'iglesia surt el Molsut a l'escena amb un dels homes que ·ls han acompanyat. *

MOLSUT. — Moltes mercès. Ja ·us en podeu anar. (*L'home fa mutis per l'esquerra. Seguidament entra en escena en Gollet.*)

GOLLET. — Oi que no m'hi fareu quedar, a mi? Em faria molta basarda : ho sentiu?

NARCIS (*Surt de l'iglesia i entra en escena.*) — Ja torna a fer lo mateix : plorar i besar an ell! Quina deria!

MOLSUT. — Jo crec que ella ·l seguirà.

NARCIS. — Què fem ?

MOLSUT. — Què vols que ·t diga! Jo no serveixo, per anar a donar disgustos.

* NARCIS. — Bé, però bé se l'hi ha de dir! No ·y ha més. Anem-hi tots tres, ja veuras.

MOLSUT. — No podem pas deixar an ella sola.

NARCIS. — Aquells pastors no la deixaran : ja han dit que volien fer nit aquí al poble. I també s'hi pot quedar aquest.

GOLLET. — Qui! Jo? No. Això de cap manera

(*No s'ha d'oblidar que aquesta gent està mol apesarada.*)

MOLSUT. — Què fem? Què fem?... *

ESCENA IV

ELS MATEIXOS, MÉS LA DOLORS, MARIA I MADRONA

* (*Les dònes entren enraonant entre sí. Van en direcció a l'iglesia. Una d'elles porta un feix de claus.*)

DOLORS. — Qui són aquests?

MARIA. — Em semblen forasters. *

MOLSUT (*An ells, però per a que ·l sentin elles:*) — Aquestes dònes potser ens guiaran. (*Elles s'aturen al ser escomeses.*) Que ·ns farieu la bondat de dir-nos on cau a casa la Joana d'en Lei?

* MARIA.— Prou! això rai! Tireu lla enllà del camí, la segona casa a la dreta tant bon punt entrareu al poble. Ja veureu, veniu: d'aqui estant vos hi ensenyaré millor, perquè ·s veu la casa. *

DOLORS. — Que potser porteu noves?

NARCIS. — I tant, bona dòna! I molt males, per cert!

DOLORS. — Què dieu, ara! Què ·ls ha passat?

MARIA. — Alguna desgracia?

MOLSUT. — Ja no pot ser més gran.

DOLORS. — Ai, Reina Santissima! Digueu.

MOLSUT. — Ell, es aquí, a l'iglesia.

MARIA. — I ella?

MOLSUT. — Hi són tots dos, però ell boi mort.

MARIA. — Reina del Cel! Mort, dieu?

NARCIS. — I tal!... Nosaltres l'hem vist morir: ja veieu.

MARIA. — Ja veus, Dolors : això ha sigut com un castic!

DOLORS. — Calla, calla, que no me ·n puc avenir. * Si va estar tant malalt! Va arribar a les portes de la mort. Ningú ·s pensava que ·n sortís. Sort que sa mare, la pobre Joana, el va cuidar tant. *

MARIA. — Ai, la pobre Joana! Ella no ·n dèu saber res, està clar!... i ara vosaltres l'hi voleu anar a dir.

MOLSUT. — Amb prou recança; però quin remei ens toca?... Què hem de fer? Bé l'hi hem de dir!... Però jo no sé pas com dir-ho.

NARCIS. — Jo tampoc serveixo per sentir plors.

MARIA. — Ara anava a tancar l'iglesia, però serà millor que anem a casa la Joana, perquè qui sab com s'ho pendrà! Veniu, vós, Dolors?

DOLORS. — I ara! Ja ·u crec si vinc! (*Entren per la dreta dugues dònes, i s'uneixen al grupo d'ells.*) El pobre Lei es mort. Es allí a l'iglesia. Ara anem a dir-ho a la Joana.

* DONA 1.ª — Jo vaig a l'iglesia.

DONA 2.ª — Jo a casa la Joana. *

MOLSUT. — Aixit jo ·m quedi. Què ·y fariem, tanta gent?

GOLLET. — Ja ·y va l'Arcís. Em deixeu quedar? Què haig de fer-hi, jo?

MOLSUT. — Sí, ja són prous.

(*Totes fan mutis per la dreta, enraonant entre sí.*)

DOLORS. — Avui, precisament, que ·ls moços volien fer el ball de la teia!

MARIA. — Quines tragedies passen per les families!

(*Mutis tots dreta.*)

ESCENA V

GOLLET, MOLSUT, DONES I HOMENS

GOLLET. — Què deurà succeir?

MOLSUT. — Què sé jo!

GOLLET. — No sé com no li fa por, tocar-lo d'aquella manera! Li ha mullat tota la cara de llagrimes.

MOLSUT. — Si no assossega! Potser s'hi quedarà: vet-aquí! Anem, anem a veure què fa.

GOLLET. — Vos vareu fixar?... Va quedar amb els ulls oberts, mirant al cel.

(*Fan mutis a l'iglesia. Un home traspassa l'escena de dret a l'iglesia. Tres dònes fan lo mateix. Després dugues dònes més.*)

ESCENA VI

MOLSUT I GOLLET

(*Sortint altre cop de l'iglesia*)

MOLSUT. — Vaia! No sé què vols que 't diga! No sé què 'm fa, sentir plorar! Jo també ploraria com una criatura.

GOLLET. — Jo, encara que vegi plorar, no ·m fa res : no més tinc pena, però res més.

MOLSUT. — Lo millor fóra endur-sen an ella d'aquí.

GOLLET. — Sí, prou ! Qui vols que se l'endugui ?

MOLSUT. — Això es lo que pensi.

(*Surten dònes de l'iglesia que comenten entre sí.*)

ESCENA VII

ELS MATEIXOS, MÉS JOANA, DOLORS, MARIA, ACOMPANYANTES I EN MANEL

(*Les amigues i les acompanyantes enrotllen l'afligida Joana. Van totes en direcció a l'iglesia. Han entrat per dreta.*)

MANEL (*en mig del murmull d'enraonament*). — Qui sab, Mare de Déu!

DOLORS. — Es lo que dic jo.

JOANA. — No, no! Digueu-me la veritat : més m'ho estimi! Digueu-me si ·l meu fill es mort!

MOLSUT. — Aquesta dèu ser sa mare.

GOLLET. — Potser sí : té un aire molt afligit.

DOLORS. — Aquí ·y ha l'home que l'ha portat.

JOANA. — Bon home : digueu-me què es del meu fill.

MOLSUT. — Bona dòna : què voleu que 'us diga! Són moments de la vida que... no sé què dir-vos.

JOANA. — Vostra confusió 'm descobreix la mort del meu fill! Sí, que es mort, sí! (*Plorant.*) Ja m'ho he pensat! Me l'han mort!

DOLORS. — Apa, Joana : animeu-vos, dòna.

MARIA. — Au, au! Una mica de seny.

JOANA. — On es?... El vui veure.

MARIA. — No, ara no : esteu massa afectada.

DOLORS. — Encara serà pitjor.

JOANA. — No puc esperar més : vui veure 'l meu fill! On es? Digueu vós, bon home.

MOLSUT (*Confós de sentiment.*) — Es a l'iglesia. Hi ha la Floreia que no assossega de plorar.

JOANA. — La Floreia! Ella me l'ha mort, ella!

MOLSUT. — Això no, mestressa; que no plorareu tant vós com ja ha plorat ella.

JOANA. — No puc més : deixeu-m'hi entrar!

DOLORS. — Quan estigui una mica més assossegada.

MOLSUT. — Vaig a avisar an ella.

(*Mutis iglesia.*)

ESCENA VIII

DITS, FLOREIA I MOLSUT

(*La comitiva, plorosa, va amb calma.*)

MARIA. — Au, Joana! el cor fort!... o si no, no ·y entrarem.

JOANA. — El meu fill! Me l'han mort!

(*Floreia afectadissima, surt de l'iglesia. Arrenca en un fort plor, al mateix temps que ·s dirigeix a la Joana, caient als seus peus.*)

JOANA (*al veure la Floreia postrada, s'encoratja fent-se enrera*). — Fui, mala dòna, que m'has près el fill! Fui, remaleïda!

FLOREIA. — No!...

(*Plorant.*)

JOANA. — Per a això te ·l vares endur? per matarlo?

FLOREIA. — No, Joana, no!

DOLORS (*a Floreia*). — Déu t'ha ben castigat!

MARIA. — Es ben cert.

FLOREIA. — Perdoneu-me! mateu-me! fèu lo que

volgueu de mi, Joana! però jo no ·y tinc cap culpa!

JOANA. — No l'anomenis més, el meu nom!... ho sents?... que l'emmatzines! Tu ja ·u sabies, que ell estava malalt... per culpa teva! sí! per culpa teva!

FLOREIA. — Jo no puc més!

JOANA. — Sí! per culpa teva! Al meu costat no s'hauria mort, no, el fill meu! Però deixeu-me estar!... deixeu-mel veure!

DOLORS. — Calmeu-vos, Joana : ara fóra pitjor.

MADRONA. — I tal!

MARIA. — Apa, apa!... Vaja, prou.

CATERINA. — I sí, dòna!

(*La Floreia queda plorant. Els altres s'aparten.*)

JOANA (*a la Floreia*). — Pots anar a plorar! Tu faras bona a ta germanota!

FLOREIA. — Quin martiri! ¿Vos penseu, perquè li sou mare, que ningú l'ha estimat tant com vós? Doncs jo l'hî estimat i l'estimi com pogueu estimar-vos-el. Ni ell ni jo n'hem tingut la culpa : va ser el nostre amor, que ·ns va fer fugir!... ho sentiu?... el nostre amor!

JOANA. — En mal hora!... que, si jo ·m pensi la

feta, me l'enduc terres enllà, que no l'hagueres vist mai més! Tant que li deia : «— No ·y vagis, amb la Ferrerota!

FLOREIA. — Prou, Joana, prou!... Entreu allà dintre. Crideu-li ben fort, que jo crec que, mort i tot, vos dirà lo que m'estima i lo que jo l'hî volgut an ell.

JOANA. — No vui res més que veure-l.

DOLORS.—Apa! prou!... No argumenteu més. Assereneu-vos una mica, i a poc a poc ·y entrarem.

* MARIA. — Au, sí! un xic de coratge. (*A la Floreia.*) I tu calla : ho sents?... calla!

DOLORS. — Veus, dòna?... Au, au! no ploris!... Fes-ho per nosaltres.

MADRONA I CATERINA. — I tal, dòna!

MARIA.— Què ·t penses que no més en tens tu, de sentiment? A nosaltres no ·t pots pensar lo que ·ns ha afectat!

(*Mutis iglesia.*) *

ESCENA IX

MOLSUT, GOLLET, FLOREIA I ALGUN TAFANER

FLOREIA. — Ja ·u veieu, pobre dòna! el desesper la confon!

MOLSUT. — Lo que vei que ets tu, que te ·l vas endur!... Tu ·l vas pendre de sa mare! Tu l'has perdut, dòna volandera! (*L'actitut de la Floreia descriu la seva dissort.*) Aixit volies perdre ·l nostre company Erta, qui, enganyat per tu, el varem esquivar a cops de roc! Qui sab la seva fi on serà, afrontat per la deshonra, pel teu mal instint! Plores no pel dol d'ell, sinó per la teva propia maldat, mala moçota! Fugim, Gollet! Anem-nos-en altra volta al port! crida l'Arcís. (*Gollet compleix.*) No ·m commouen, les teves llagrimes! El sentir sa mare, m'ha fet veure qui eres tu!

FLOREIA. — No mal-parleu d'aquesta manera. Qui sab si alguna vegada ·l remordiment vos negarà ·ls ulls!

MOLSUT. — Jo, el remordiment? Què hî fet, jo? eh? Encara gosaries a rependre-m?

FLOREIA. — Molt mal, me fèu!

ESCENA X

DITS I NARCIS

NARCIS. — Què ·y ha? Què voleu?

MOLSUT.— Que ·ns en hem d'anar. Mira-te-la, com

plora! Ella té la culpa de tot : per ella plora aquella mare afligida.

NARCIS. — Ella?

MOLSUT. — Sí, que jo hî sentit la mare d'ell com cara a cara li deia. Ella ·l va fer fugir, es a dir, li va fer abandonar la pobre dòna desventurada.

NARCIS. — Quina maldat que ·y ha pel món! Mai ho hauria dit.

MOLSUT. — No ·n va tenir prou d'ell, que, quan tot just moria, volia perdre a l'Erta : volia estimbar-lo.

NARCIS. — Vet-aquí!... Si jo no me ·n sabia avenir! Anem, anem. Ella sí que es ben condemnada! De tant dolenta ·m fa pena.

FLOREIA. — Déu meu! Què es aquest desvari? Soc viva o ja soc a l'infern?

NARCIS (*a Molsut*). — Anem, anem.

(*Fan mutis.*)

GOLLET (*carinyós*). — Oi que no es veritat que siguis tant dolenta?

NARCIS (*dintre*). — Au, tu, xicot! Que no véns?

FLOREIA. — Què sé jo, lo que soc!

GOLLET. — No ·y fa res, dòna, encara que ·u diguen.

NARCIS (*dintre*). — Véns o ·t quedes?
GOLLET. — No, que vinc. Adeu!... Adeu!

* ESCENA XI

DOLORS I FLOREIA

DOLORS. — Però què has fet? Ja veus com no més es pot seguir per un camí! Que no ·m sents?

FLOREIA (*plora*). — No senti res.

DOLORS. — Oh! ja, ja! Si m'haguessis cregut a mi rai!

FLOREIA. — Dolors!

DOLORS. — Què vòs!

FLOREIA. — Aneu a buscar la Tomasa.

DOLORS. — La Tomasa, pla!

FLOREIA. — Què?

DOLORS. — Quan vareu fugir, ella se ·n va anar a casa la Joana, la mare d'en Lei; però ella no la va volguer de cap manera, perquè va entendre que havia arreglat el vostre trafec. I com que no podia tornar a câ teva, perquè jo crec que la Malena l'hauria morta! Oh! i el teu pare! on vas a parar com estava perquè en Veranui,

creient-se que li havien fet una mofa (i com axit era), els volia treure de casa. Perquè, segons diuen, hi tenia molts diners deixats, sobre les terres; es a dir que en un moment donat podia fer-se amo de tot. Sort que la Malena (ja sabs tu que es llesta com una guineu) va fer per manera de fer-se seu en Veranui, i, segons diuen veus volanderes, ella ·s vanta de casar-s'hi!

FLOREIA. — Bé; però, la Tomasa, on es?

DOLORS. — Ah! la Tomasa se n'anà cap a Netto, on, segons tinc entès, hi té poca o molta parentela. Pobre dòna! Feia una pena veure-la marxar! Gaire-bé ·m va fer plorar a mi i tot. I tu què faras, ara?

FLOREIA. — Què puc dir? Què puc pensar? Ja hî vist que lo que ha de venir no es cosa nostra. Em deieu que plorava, la Tomasa?

DOLORS. — Oh! si plorava!

FLOREIA. — I del pare, què ·n sabeu?

DOLORS. — El teu pare... (què vòs que ·t diga?)... s'ha tornat que diu que no vol parlar amb ningú: diu que vol ser sord com l'avi.

FLOREIA. — L'avi! pobre home!

DOLORS. — Ja pots ben dir-ho i tornar-ho a dir!

A les seves velleses, quines coses ha de veure! M'entorni a l'iglesia, Floreia : no fos cas que la Joana tingués algun tropell.

Floreia. — Aneu, aneu!

Dolors. — Ja torni.

(*Fa mutis.*)

(*Floreia, sola, descriu el seu desesper. Se 'n va al fossar, entra un poc endintre, s'agenolla i plora abatuda.*)

Dolors (*Torna a entrar, amb una dòna que l'acompanya. No veu a la Floreia.*) — Ai, ai!... On dèu ser! Si ara mateix era aquí!

ESCENA XII

DITS, VERANUI I MALENA

Malena (*entra com empaitada per en Veranui*). — Ja 'us hî dit que no vinguesseu; però vos, toçut, al meu darrera! Es veritat, Dolors, lo que 's diu pel poble?... que havien portat en Lei boi mort, i que ha tornat la Floreia?

Dolors. — I tal, Malena, com es veritat! Entra a l'iglesia i el veuras. Però, si m'haguesses de

creure, et diria que no ·y entresses, perquè ·y ha la pobre Joana, que no té sossego, i si ·t veu...

VERANUI. — I ella, on es?

DOLORS. — Això es lo que jo deia ara, perquè l'hî deixada aquí i no la vei.

VERANUI. — Ja ·u vaig dir, jo, que tornaria.

DOLORS. — Que ·us en fèu content, de que hagi tornat?

VERANUI. — Perquè no creia...

DOLORS. — No sigueu tant mal home, d'alegrar-vos del mal dels demés.

VERANUI. — Caram! bé ·s varen alegrar del meu!

DOLORS. — Quina gent sou!

MALENA. — Però vós l'heu vista?

DOLORS. — No ·t dic? Ara mateix! Ja la trobaré ja. Jo me ·n torni a l'iglesia. (*Mutis.*)

ESCENA XIII

VERANUI, MALENA I FLOREIA

MALENA (*nerviosa, perquè en Veranui la segueix*).— Bé! i, encara que hagi tornat, què? Lo que es

a casa que no pensi pas tornar-hi! No ·n faltaria d'altra!

(*La Floreia surt del fossar. Camina pausadament.*)

VERANUI (*Crida.*) — Floreia! Mira-te-la, Malena! (*Floreia no respon.*)

MELENA. — Ja has tornat? T'ha cansat el benestar?

VERANUI. — Ben fet Floreia! Jo me n'alegri, que t'hagis repensat!

FLOREIA. — Aparteu-vos de mi, que solament la vostra veu ja m'ofèn.

VERANUI. — No, Floreia, que nosaltres et volem. Oi, Malena? No siguis tontoia : vina-ten a casa. Què vols que ·t falti, amb mi?... Sents, Floreia?

FLOREIA. — Fuig, escorçó, fuig!

MALENA. — No cal que ·ns treguis que som nosaltres que ·t deixem a tu per un mai més. Vés a menjar rocs pels camins, vés!

FLOREIA. — La mort abans de respirar a prop teu!

VERANUI. — Es que jo la vui, sents?

MELENA. — Qui! vós?

VERANUI. — Sí : per què?

MALENA. — Ja tenieu fet altre pensament.

VERANUI. — No pas havent-hi la Floreia aquí! O, si no, m'ho tornareu tot!

FLOREIA. — Senyor! Per què no m'hi vareu deixar a mi, a les montanyes blanques?

MALENA. — I tant-de-bo que t'hi haguessis quedat, que prop teu no més hi ha ·l malestar! Pensi que ets un bruixot! Véste-n altre cop, vés!

VERANUI. — Jo la vui. Es ella la que ha de ser meva, i no tu : em sents?... Per això vareig dar les unces al teu pare!

MALENA. — Ditjosos diners! Bé ·ls heu retret!

VERANUI. — Com que ·ls heu desitjat tant! Si no tenieu altra fal·lera!

FLOREIA (*que fins ara ha estat abstreta escoltant l'enutjós dialeg dels altres dos*). — Prou! que les vostres paraules semblen de gent folla! El seu tò solament ja es ofensiu! Tu, usurer! que ·t creus? Has pogut capir que jo mai de la vida pugui ser teva? Que no ·u sabs que ·l fugir de tu ha costat la vida a l'unic home que jo hî estimat? al que tantes vides com jo tingués les daria per a que ell pogués dar-me una sola mirada?... I tu, foll d'endemoniada passió, vols que jo sigui teva?

MALENA. — Està clar! tot ha canviat!

FLOREIA. — I tant com ha canviat! I per arribar an això has tingut de fer tanta maldat?...

Mala dòna! que l'infern t'espera per fer-te sofrir per tota l'eternitat! Aneu-vos-en d'aquí, que allà ·y ha una mare desventurada plorant pel seu fill, i els vostres crits l'ofendrien! Aneu-vos-en!

MALENA. — Encara ·t domina l'orgull! però a mi m'ajuda la força! (*Agressiva.*) *

ESCENA XIV

ELS MATEIXOS, LLESP I PEROT

LLESP. — Potser no es cert.

PEROT. — Tant-de-bo, que no fos veritat!

LLESP. — Sí que se sent burgit a l'iglesia!

PEROT. — Mira : allí ·y ha la Floreia.

LLESP.— * Oh! i en Veranui i la Malena! * Floreia: però es cert que en Lei es mort?

FLOREIA. — Massa, que ·u es!

PEROT. — Aon l'han dut?

FLOREIA. — Allí a l'iglesia!

LLESP. — Anem, anem, Perot.

* PEROT. — I vós, què ·y busqueu, per aquí? què ·y busqueu? (*An en Veranui.*) Fuig-ne, Floreia,

d'això! que no veus que ·ls seus ulls descobreixen la maldat que porta amagada?

MALENA. — Fés ta via!

PEROT. — Ma vïa? (*Sarcastic.*) Ja dèus estar contenta! ja es mort!... Tu i aquest l'heu mort!...

(*Per a la Malena i en Veranui.*)

VERANUI. — Què es aquesta manera de parlar?

LLESP. — Deixa-ls Perot, deixa-ls! Val més, que jo no sé com puc aguantar-me!

FLOREIA. — No busqueu més desvaris : prou hî sofert!

LLESP. — Doncs per què te ·ls escoltes? Treu-tels de prop teu! Anem, anem, Perot.

PEROT. — Espera-t que ·m miri aquesta bestiota. (*A la Malena i en Veranui, que estan aturdits.*) Tu la pagaras! Poca gent faras patir més. Anem-nos-en.

LLESP (*A la Malena que mira.*) — No miris, no, bruixa!

(*Fan mutis per l'iglesia.*)

ESCENA XV

ELS QUE QUEDEN

Floreia (*S'aparta d'ells.*) — Malena : aon vas? Tinc pena de tot el que m'haveu fet, i ·us tinc compassió!

Malena. — Ah! no! Això no! A mi no ·m compadeixis! Què t'hes cregut, tu?

Veranui. — Au, au! Vesten, tu, Malena! Ves-ten a casa!

Malena. — I vós?

Veranui. — Que te ·n vagis, dic! Ja no ·t necessiti per a res, ni ·t vui, havent-hi la Floreia.

ESCENA XVI

DITS, DOLORS I MARIA

La Malena i en Veranui disputen entre sí. La Floreia s'apropa a l'iglesia. Entren la Dolors i la Maria.

Malena (*an en Veranui*). — No, no ·y jugareu amb mi, com ho heu fet amb el pare!

Veranui. — Jo, després de lo que ·us hî donat? *

MARIA. — Aon vas, Floreia?

FLOREIA. — Vui veure-l altre cop. No puc estar tant temps lluny del seu costat.

DOLORS. — No, Floreia, que la Joana tant plora pel seu fill com renega de tu.

MARIA. — A fe que no havia sentit mai maleir d'aquella manera!

FLOREIA. — Doncs jo no ·m mouré d'aquí fins que ·l treguin. Aixit l'hauran de passar per damunt meu.

*VERANUI (*a la Malena*). — Deixa-m, que vui anar-hi. Sents com plora?

MALENA (*aguantant-lo*). — No! de cap manera!

VERANUI (*fent un esforç*.) — Prou, malvada, prou!

MALENA (*desesperada*). — Doncs aneu al diable!

(*Li dóna una empenta i fuig.*)

MARIA (*an en Veranui*). — Escampeu d'aquí! Em sembla que no ·y esteu molt segur.

DOLORS. — Encara goseu a venir?

VERANUI. — Mala negada!

(*Se ·n torna mirant de reull.*) *

ESCENA XVII

LLESP, PEROT, MARIA, DOLORS I FLOREIA

PEROT. — Quina pena fa sa mare!

LLESP. — Pobre Joana! Ella que ja se l'havia vist a les portes de la mort i el va salvar! Qui tenia de dir-li que fes aquesta fi!

PEROT. — Tantes prometences que va fer!

DOLORS. — No ploris, Floreia : ara ja no ·y ha remei.

MARIA. — Ara lo que tens de fer es asserenar-te per pendre un bon determini. * Ja, veus, les criaturades, com se paguen? Abans de fer lo que vareu fer, vos hi tenieu d'haver pensat més i no fer-ho. *

FLOREIA. — Deixeu-mel veure.

MARIA. — Ja ·l veuras. Ara ·ns emportarem a la Joana, i tu t'hi podras quedar : ho sents?... Apa, apa! aixeca-t!

PEROT. — No siguis tontoia! Què ·n trauras, de plorar tant!

LLESP. — I tal, dòna!

FLOREIA. — Tant-de-bo poqués ofegar-me amb les meves propies llagrimes!

LLESP. — Has vist al teu pare, ja?

FLOREIA. — No.

DOLORS. — Me ·n vai a dintre a buscar la Joana!

MARIA. — Jo ·m quedi aquí amb la Floreia.

FLOREIA. — Deixeu-me estar sola.

(*Se ·n va cap al pedriç de l'esquerra.*)

MARIA. — Pobre moceta! Com s'ha tornat!

(*Se ·n torna a l'iglesia.*)

LLESP. — No ei la mateixa.

PEROT. — Tu! què deurà dir l'hereu Joan Amat?

LLESP. — Ara ·u pensava jo. (*Venint endavant.*) Vols dir que a hores d'ara no ·u sab? Tot el poble ·n va ple! Ah, Veranui! No n'ha d'eixir aixit com aixit! Això t'ho dic jo! Sabs que podriem fer, si tu volgueres?... Fóra anar-li a dir.

(*Per darrera ·ls personatges de primer terme passen dònes amb caputxa, les quals han de tenir un aire misteriós. Davant de la porta de l'iglesia s'ha format un agrupament de dònes i homens.*)

PEROT. — Anem-hi tots dos : jo sol...

LLESP. — Com que tu ·y vares quedar més amic...

PEROT. — En un cas aixit tant se val. Anem-hi tots dos. (*Mutis.*)

ESCENA XVIII

JOANA, FLOREIA, MARIA, DOLORS I ANTON DE DURRO QUE JA HAVIA ENTRAT A L'IGLESIA

La Floreia s'atansa a l'iglesia, quan un moviment de la gent agrupada descriu que va a sortir la Joana. La Maria i la Dolors acompanyen la Joana, que va sortint de l'iglesia abatuda pel dolor. De prompte veu a la Floreia, i, esfereïda, crida:

JOANA. — No, no! no me 'n vull anar, que encara corre per aquí aquesta bruixa! No, que me 'l tornaria a pendre! No vui deixar-lo!

(*Floreia descriu lo molt que sofreix.*)

ANTON. — Fui d'aquí, que la teva presencia ofèn a la bona Joana!... Fui d'aquí, i fins del poble, si pot ser!

(*La Floreia, avergonyida, amb les mans se tapa 'l rostre. Cada paraula es com una fuetada que cau damunt d'ella.*)

JOANA (*qui, fent un esforç, se 'n torna a l'iglesia*). — Demaneu de mi tot quant volgueu, però jo no 'm vui moure del costat del meu fill!

ANTON. — La Joana té raó. Torneu-la amb el seu fill! Qui millor el pot vetllar, que sa mare!

MARIA. — Si no més fa que plorar! Veient-lo encara ·s despacienta més.

ANTON. — Què ·y fa? Torneu-la dintre l'iglesia.

(*Totes fan mutis per l'iglesia.*)

ESCENA XIX

FLOREIA I ANTON DE DURRO

ANTON. — Aon vas, mala herba? aon vas?... Vés! dona-ls mal temps, als morts! Ells pla!

FLOREIA. — Vós, també, em tracteu axit?

ANTON. — Com te mereixes. No tens vergonya d'haver tornat. Vés! Entra-y, al fossar! Si ·y trobes algun clot, colga-t tu mateixa : axit no ·t veurem mai més.

(*Fa mutis per esquerra.*)

ESCENA XX

HEREU AMAT, PEROT, LLESP I DOS COMPANYS

HEREU AMAT. — No ·s veu ningú.

PEROT. — Es que són tots al santamén.

LLESP. — Et recordes lo que ·y va passar, aquí?

HEREU AMAT. — Prou, que me ·n recordi! però no voldria recordar-men. En tinc una pena! Ja veieu quina fi! I ella, pobre Floreia?

PEROT. — Ella! ella! Prou n'ha tingut la seva part de culpa!

HEREU AMAT. — No ·u digues. Vosaltres no sabeu què es estimar. Què havia de fer si ·l seu pare la volia vendre an en Veranui? Ell ne té la culpa : el seu pare!

PEROT. — Si ·ls té tant fermats pels deutes! Aon vas a parar!

HEREU AMAT. — Prou li hauria valgut més quedar-se sense res, que trobar-se com se troba!

LLESP (*confidencialment*). — Però en Veranui no ha de sortir del poble aixit com aixit.

PEROT. — No ·n faltaria d'altra!

HEREU AMAT. — Calleu.

(*Té una idea.*)

PEROT. — Què vols fer?

HEREU AMAT. — No teniem de fer el ball de la teia, avui?

LLESP. — Sí : per què?

HEREU AMAT. — Doncs el farem.

PEROT. — Això sí que no! Aon vas a parar, estant en Lei de cos present!

HEREU AMAT (*baix*). — Què sabs tu lo que jo porti de cap!

PEROT. — Però què dirà, el poble?

HEREU AMAT. — Que diguen lo que vulguen! Quan estarà fet, estarà fet : m'enténs? Entre tots ningú ·n tindrà la culpa.

LLESP. — Ara, t'entenc.

HEREU AMAT. — I, vosaltres, què ·y dieu?

PEROT. — Que no pot estar millor.

LLESP. — Jo vui dur la teia.

PEROT. — Si voleu, jo també la duré.

HEREU AMAT. — Em toca a mi.

LLESP. — Apa! anem a veure-l.

HEREU AMAT. — Jo temi d'entrar-hi. Passeu vosaltres, primer.

LLESP. — Però entraras? No li tens pas rancor?

HEREU AMAT. — No diguis semblant cosa, que jo me l'estimi com un germà. Si tots ens hem vist l'un a l'altre de tant petits, com vòs que ·ns poguem tenir odi?

LLESP. — No faltaria més!

HEREU AMAT. — Comenceu a entrar-hi vosaltres... (*A Perot.*) però tu espera-t.

(*Fan mutis per l'iglesia, aon va entrant i sortint gent.*)

ESCENA XXI

HEREU AMAT, PEROT I FLOREIA

PEROT. — Què vòs, Amat?

HEREU AMAT. — Vés a casa en Jaumot, i que avisi a l'altre per a tant aviat com pugui. Després te ·n vas a l'era, i tria un fai de teia.

PEROT. — Hi vai desseguida.

HEREU AMAT. — Ah! An en Jaumot li dius que jo ·u pagui tot : sents?

PEROT.— Vols dir que no hem de demanar permís an en Farrero?

HEREU AMAT. — No diguis res a ningú!... Tu! es la Floreia, aquella que ·y ha dintre ·l fossar?

PEROT (*acostant-s'hi*). — A fe que es veritat! Sí que ·u è!

HEREU AMAT.— Floreia! Floreia! Que ja no recordes la meva veu?... Com et planyi! Jo també en tinc pena! Vés-ten tu.

(*En Perot fa mutis per dreta.*)

Floreia. — Sí, que ·t recordi la veu, més no puc mirar-te.

Hereu Amat. — Per què ·u dius, això? Aixeca ·l cap i acaba ·ls teus plors. Tot ha de tenir la seva fi. Surt del fossar.

Floreia. — No : deixa-m estar aquí, prop de la mare, que es on trobi millor consol.

Hereu Amat (*desde ·l llindar*). — Surt d'aquí, Floreia! Ja no ·y ha remei! Què ·n treuras, d'afligir-te tant! Retorna de poc en poc la teva tranquilitat! Què podria fer jo, per salvar-lo an ell? Què podria fer jo, per a que tu fosses ditxosa? La creu ja ha caigut; les flors ja són recobertes per la terra. Aquella terra, somoguda, fa eixir nova brotada. Com reviuen, les flors del fossar! Què vols fer-hi!... Ja no ·y ha remei de part nostra!

Floreia. — Tu no li tenies mala llei.

Hereu Amat. — No més la gelosia de que ell se vegés estimat per qui jo estimava i m'avorria. Jo ·m creeva poguer esser volgut. Tot ha passat. Tu ja no podras ser de ningú més, perquè, encara que ell no ·y sigui, les coses passades faran que sempre ·t recordis d'ell.

Floreia. — A fe que aquesta es la més pura veri-

tat! Jo no m'ho crec, que ell no ·y siga, perquè dintre de mi ·l vei, sí, tantes vegades com vui! Ell es mort, però jo encara ·y parli. Déu meu! amb tant delit com ell caminava montanyes amunt! Però, de tant de tant, aquella fiblada de sempre li privava de seguir el camí. Aquella fredor, aquella venturia... Tot, tot, contra nostre!

HEREU AMAT.—Tenia ·l mateix mal que son pare.

ESCENA XXII

DITS, LLESP I ALGUNS COMPANYS

LLESP. — Em creeva que ·y volies entrar. Ah! estas parlant amb la Floreia?

HEREU AMAT. — Ja ·y vai tot seguit. Acompanyeu-me. Però no : abans vui fer lo que tenim pensat.

LLESP. — Es millor que no ·y entris : t'afectaras molt! Qui són aquests que vénen i porten llum?

HEREU AMAT. — No ·u sé pas, perquè amb la foscuria no ·ls vei.

LLESP. — Parlen?

HEREU AMAT. — Potser es aquell que porta la teia!

LLESP. — Em sembla que es en Veranui!

FLOREIA. — Ell?

HEREU AMAT. — No ·t cal temer. Tant-de-bo, que fos ell, que dariem feina al fosser! No : es el teu pare, Floreia, i en Manel de Cilia.

ESCENA XXIII

DITS, FERRER, MANEL DE CILIA
I EL MOÇO DEGENERAT, QUE PORTA UN LLUM D'OLI

LLESP. — Sou vosaltres? Sentiem ramor i no coneixiem qui ereu.

FLOREIA (*qui al veure ·l seu pare se li agenolla als peus*). — Pare! pare! perdoneu-me, que bon castic he tingut amb lo que hî sofert!

FERRER. — Has tornat? Ja vei que, pel camí que has fet, hi has deixat l'orgull!

FLOREIA. — Pare!... que hî perdut l'home que jo més estimava! el meu amor!

MANEL. — No ·s pot ser de mala llei.

Hereu Amat. — Què dieu, vós?... Encara no n'hi ha prou?

Ferrer. — Aparteu-vos d'aquí. Aneu a encendre les falles: ensenyar-los el camí. Ara ·u veieu, lo que vareu fer!

Floreia. — Veuen la fi de la vostra follia!

Hereu Amat. — Anem-nos-en!

(*Mutis dreta.*)

ESCENA XXIV

FERRER, MANEL DE CILIA I FLOREIA

Ferrer. — Aneu a cuidar de lo vostre! Per a això te va caldre fugir? per avergonyir el teu pare? per a que ·l poble ·s mofés d'ell? Encara sento aquella cançó de la mofa! Mala fillota!

Floreia. — Ni vós me teniu pietat?

Ferrer. — Ara te ·n tornes pels camins: puja per les montanyes a menjar lo que llencin els pastors! En Veranui ja es de ta germana: ja no ·t vui per a res!

* Manel. — També ·n féu un xic massa! Tot ha de tenir la seva fi. *

ESCENA XXV

MANEL, FLOREIA, VERANUI I MALENA

FLOREIA. — * La meva, de fi, sols Déu la sab! * Jo solament vos demani perdó, no caritat! Les vostres paraules, plenes d'odi i de rancor, no les esperava mai de la vida! Vós mateix. (*S'aixeca i s'aparta.*) Aquí jau la mare. Ella, qui sab si ·us en demanarà compte davant de Déu! Ara no sé què dir-vos més, fins que en Lei sigui cobert de terra!

* MANEL. — Es tant humil com serenya. No ·t commou, ta filla?

FERRER. — * Ho va ser, ma filla, mentres va estar al meu costat : després, encara que s'hagués mort, res me feia!* Ets una perduda!

FLOREIA. — No! això no! No ·u podeu dir! El nostre amor ha sigut pur : ho sentiu? Vós sou el meu pare, i heu llansat l'ofensa més gran sobre meu!

VERANUI (*entrant depressa*). — Sí, sí, que ·y è! Ferrer! Ferrer!

FLOREIA. — Sentiu la veu maligna? Sentiu el seu

to ofensiu? Vos agrada, el seu sò, perquè remoreja a diners! Or, or!

FERRER (*qui està més atent an en Veranui que a la Floreia*). — Què ·y ha?

MALENA (*darrera d'en Veranui*). — Sí, que ·y è! Pare!

FERRER. — Bé! què són aquests crits?

VERANUI. — Aon t'havies colat? Ja veuras, Ferrer: torna-m lo meu, que jo me ·n vui anar d'aquí.

MALENA. — Mira, com treu l'urpa! (*Sarcastica.*) Ara vol lo seu!

* MANEL. — Jo crec que tots plegats esteu embogits! *

VERANUI. — Vui lo meu! Vui les vint unces! Mira: aquí ·y ha la Floreia. Es an ella a qui volia: sents? Torneu-me l'or!

* MANEL. — Si crideu tant, jo ·us deixi. *

MALENA. — Fui, mal lladre! Fui, que per tu ·y ha hagut el desori a nostra casa! Mala fi fasses a cops de rocs al cap, com l'avar del teu pare!

(*La Floreia va apartant-se de mica en mica, i s'atansa a l'iglesia; però descriu la seva emoció d'enuig.*)

FERRER. — Ara vols els diners?... Lladregot! Acontenta-t de que no t'esclafi ·l cap!

* MANEL. — Mai de ma vida havia vist gent com aquesta!

(*Fa mutis.*) *

VERANUI. — Et pendré la casa. Tot serà meu: ho sents?

MALENA. — Doncs jo ·us escanyaré.

VERANUI. — Té! mira-te-la. Es allí. Floreia!

FERRER. — Què m'expliques, a mi, d'ella! Ja no es filla meva!

VERANUI (*apropant-se a la Floreia*). — Per què fuges de mi?... Sents? Per què fuges?

FLOREIA. — Atura-t! Aparteu-lo, vós, que tinc por que ·m toqui les robes!

FERRER. — Què ·m dius, a mi!

MALENA (*atiant-lo i saccejant en Veranui*). — Aquí la tens! Vés amb ella, si vòs! Emporta-te-lan a Forcat! tanca-la dintre les mines!

FLOREIA. — Vine, vine a prop de l'espadat, damunt de les llastres! L'espadat, on es?

(*Buscant embogida.*)

VERANUI. — Aon vas? Què busques?

FLOREIA. — L'espadat! Vine a prop de l'espadat, com el pastor!

MALENA. — Què diu, ara?

FERRER. — Què sé jo?

FLOREIA. — Sentiu, el rés?... Sí! es el rés!... Les ànimes!

FERRER. — Sents? Es el ball de la teia! Que es extrany, havent-hi un mort!

(*S'insinua ·l to dels violins, que ·s van acostant. La Floreia, esfereïda i riallera* [*contrast produït pel seu desvari*], *va apartant-se d'en Veranui i atansant-se al fossar.*)

MALENA. — Sentiu?... Es la ramor del ball de la teia!... Jo fujo!

(*Va per fer mutis a l'iglesia.*)

DOLORS (*desde ·l llindar*). — No : tu no ·y pots entrar! Fui lluny, que sembla que s'apropa una mala hora per a tu!

MALENA. — Fugiu, pare!

(*Mutis esquerra.*)

ANTON (*a la gent que ha sortit de l'iglesia*). — Són boits, els moços, que facin ball?

VERANUI. — Aneu-vos-en, porucs! Jo no me ·n vai fins que vingui ella!

FERRER. — Queda-t, si vòs.

(*Fa mutis esquerra.*)

ESCENA XXVI

EL BALL DE LA TEIA

(*Se senten ja ·ls violins en tot llur to. Se veu la resplendor de la teia, que porta l'hereu Amat davant de tots. L'un s'agafa darrera de l'altre, formant com un cuc monstre. Entren a l'escena en el moment en que Veranui va per agafar a la Floreia. Les dònes i els homens que ·y ha davant de l'iglesia fan un crit d'esporuguiment.*)

HEREU AMAT (*veu en Veranui i crida* :) — Aquí! Ja ·l tenim!

(*La comitiva l'enrotlla. El foc espurneja. Empenyent-lo tots amb crits, li fan fer mutis per l'esquerra, mentres ell, en Veranui, crida.*)

VERANUI. — Socors! Socors!...Déu meu, quin dolor!

LLESP. — Au! Vés, camins enllà!

PEROT. — Fins que s'estimbi per la ceguera!

HEREU AMAT. — Au! de tomballons! Palpa les pedres com si fossin diners!

(*Grans crits.*)

ANTON (*S'imposa desde l'iglesia. Al sortir ell,*

tot-hom se confon i surt invadint l'escenari. Un ha pres la teia, i, cridant amb altres, han empaitat en Veranui). — Prou, minyons! Que esteu embogits? Tenint aquí ·l pobre Lei de cos present, moure aquest esvalot? I goseu a ballar i teniu humor d'estar alegres?

HEREU AMAT. — No, que no ballem! I, si estavem tristos per la mort del nostre company, ens conforta l'alegria per la fi d'en Veranui!

FLOREIA (*que apareix davant de tot-hom, amb gran expectació de tots*). — Veniu a l'espadat!

HEREU AMAT. — Floreia! ja no veuras més en Veranui, i ma casa serà ·l teu palau, si tu vòs!

FLOREIA (*entontida*). — Jo no, que me ·n vai a les montanyes blanques a buscar l'ànima d'en Lei!

(*La multitut ramoreja en to de compassió, i cau el*

TELÓ

CANSÓ DIALOGADA

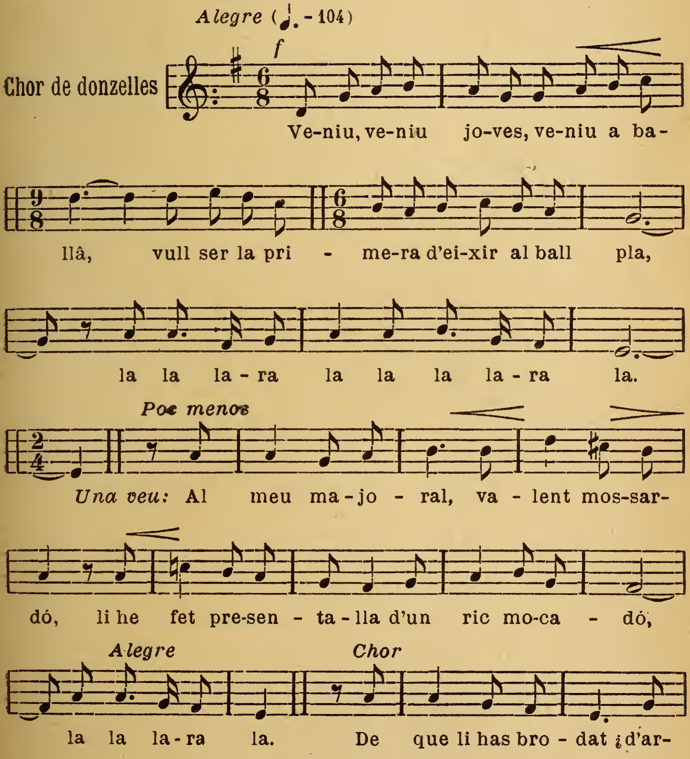

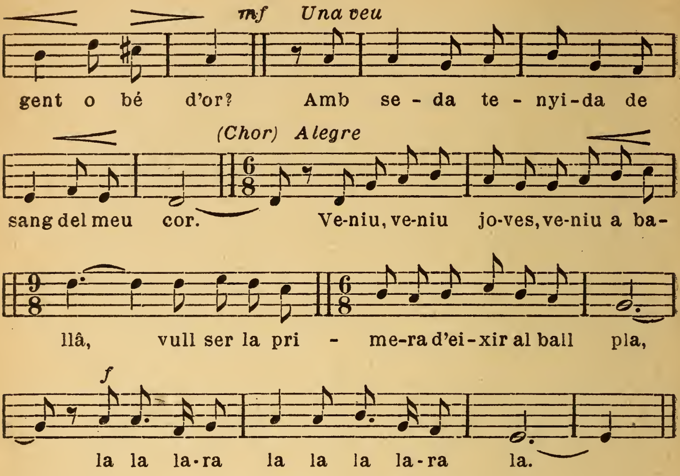
mf Una veu
gent o bé d'or? Amb se - da te - nyi-da de
(Chor) Alegre
sang del meu cor. Ve-niu, ve-niu jo-ves, ve-niu a ba-
llâ, vull ser la pri - me-ra d'ei-xir al ball pla,
f
la la la-ra la la la la-ra la.

BALL PLA (popular)

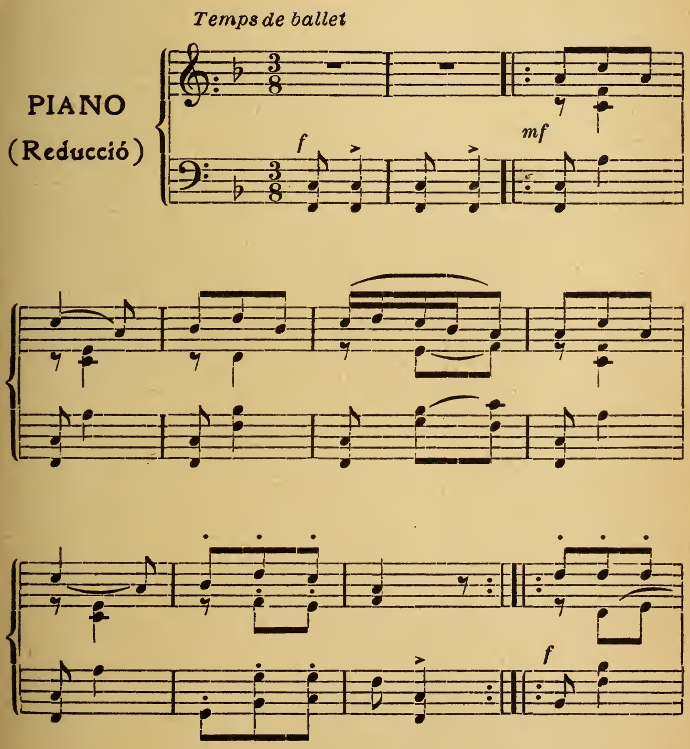

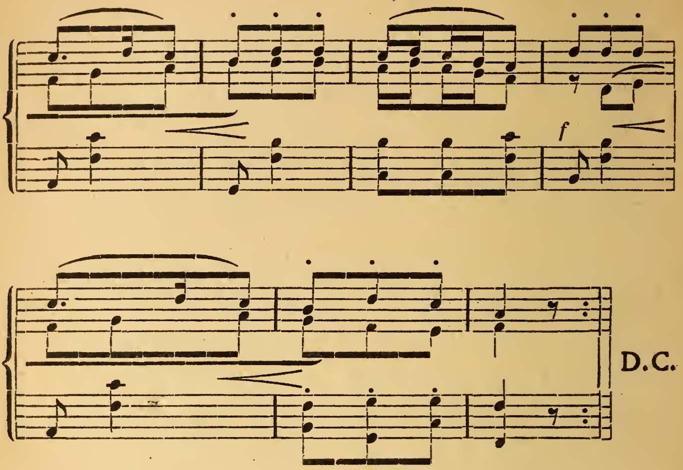
f
D.C.

BALL DE LA TEIA (popular)

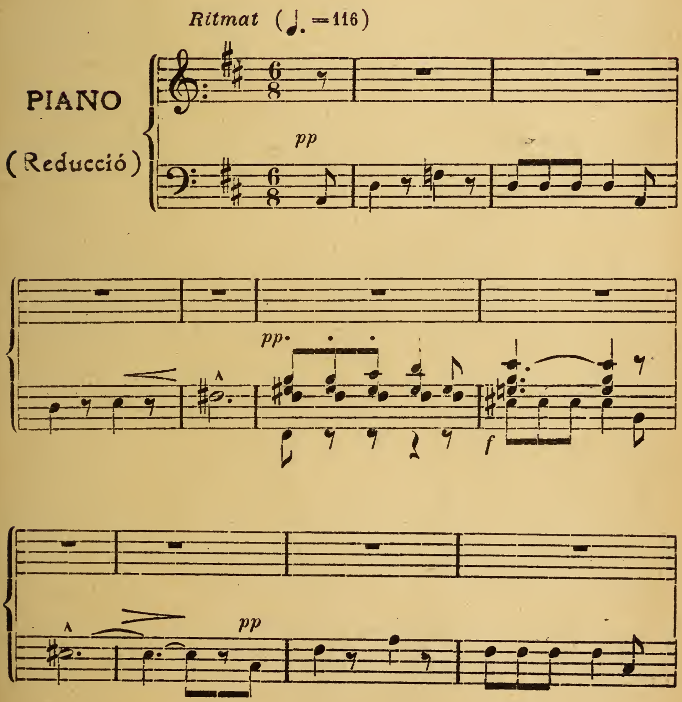

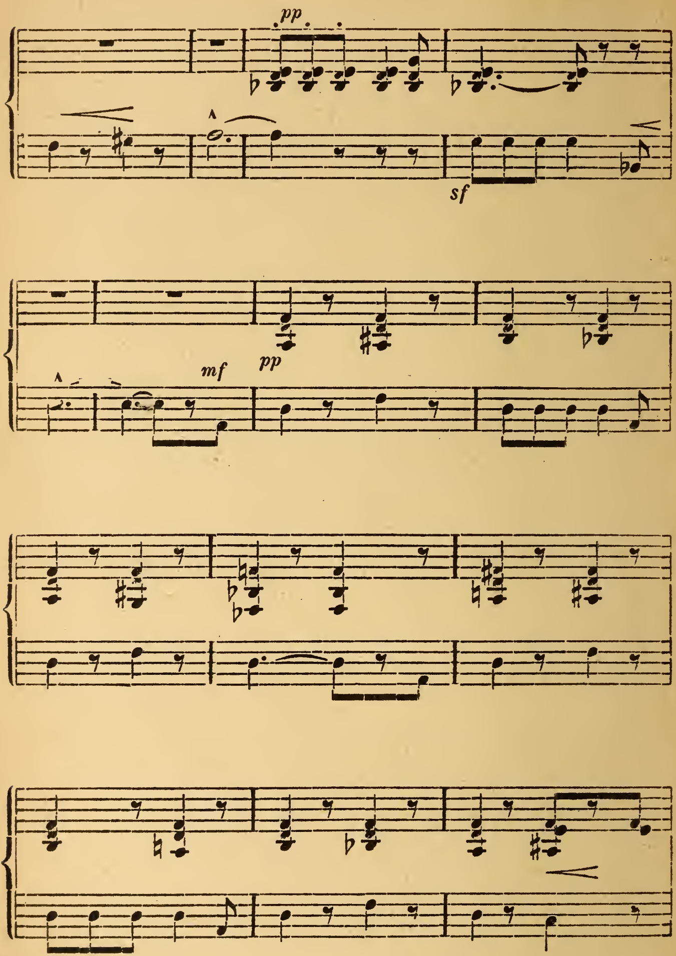
pp
sf
mf
pp

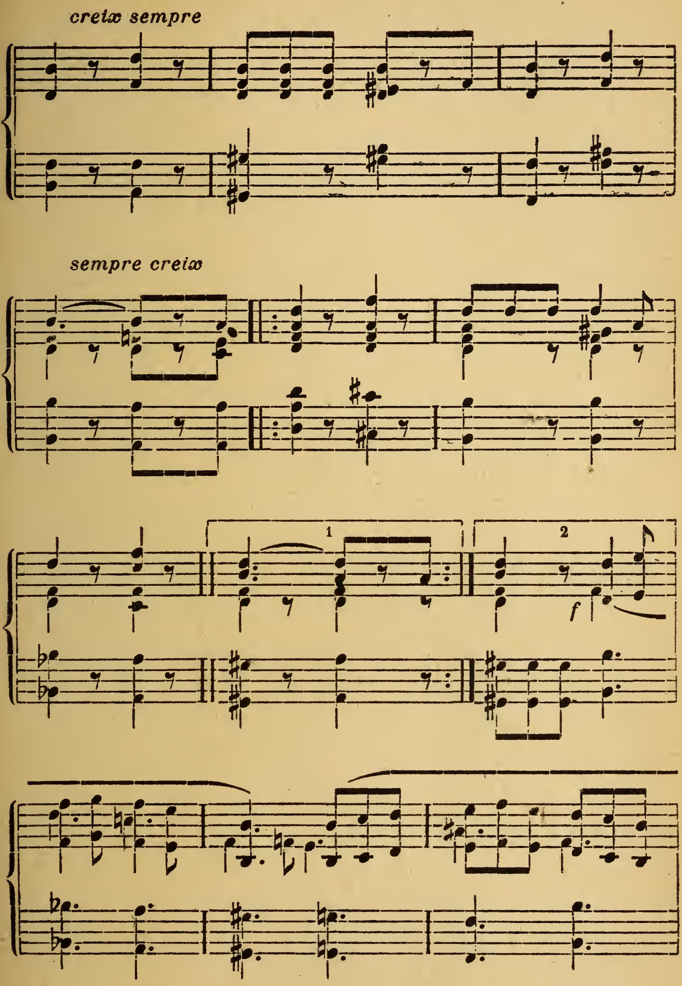
creix sempre
sempre creix
1
2
f

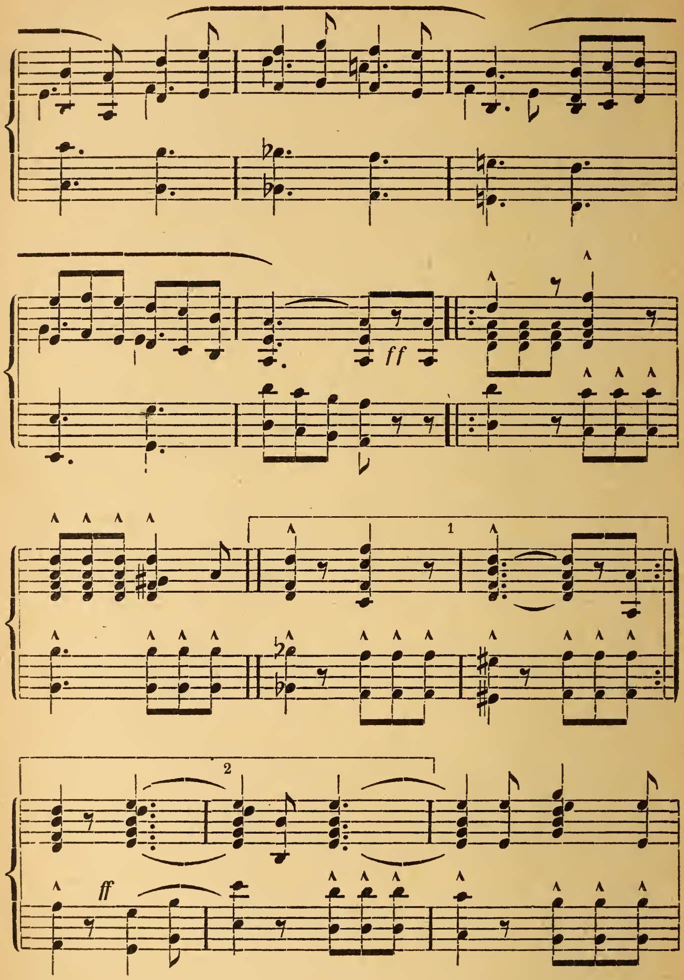
ff
1
2
ff

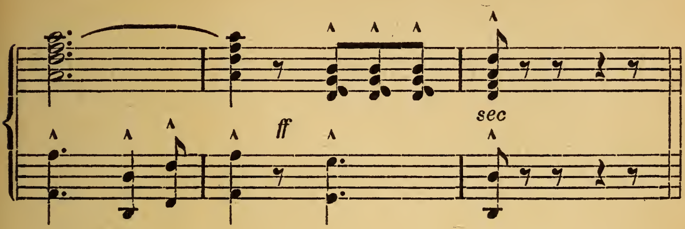
ff
sec

OBRES DE L'AUTOR

Coses vistes i coses imaginades
Fent memoria
Els Oposats
De la ciutat vella (primera part)
Com comencen a patir
Sota Montjuic
La Xava
Criminalitat tipica local
Els Jambus
Els Zin-calós (Els gitanos)
La Tasca
Entre gitanos
Aires del mar
L'Abella perduda
El Corb
L'Espanta
Montanyes blanques

Criminalidad típica local (versió castellana)
Los Xurdeles (adaptació al castellà)